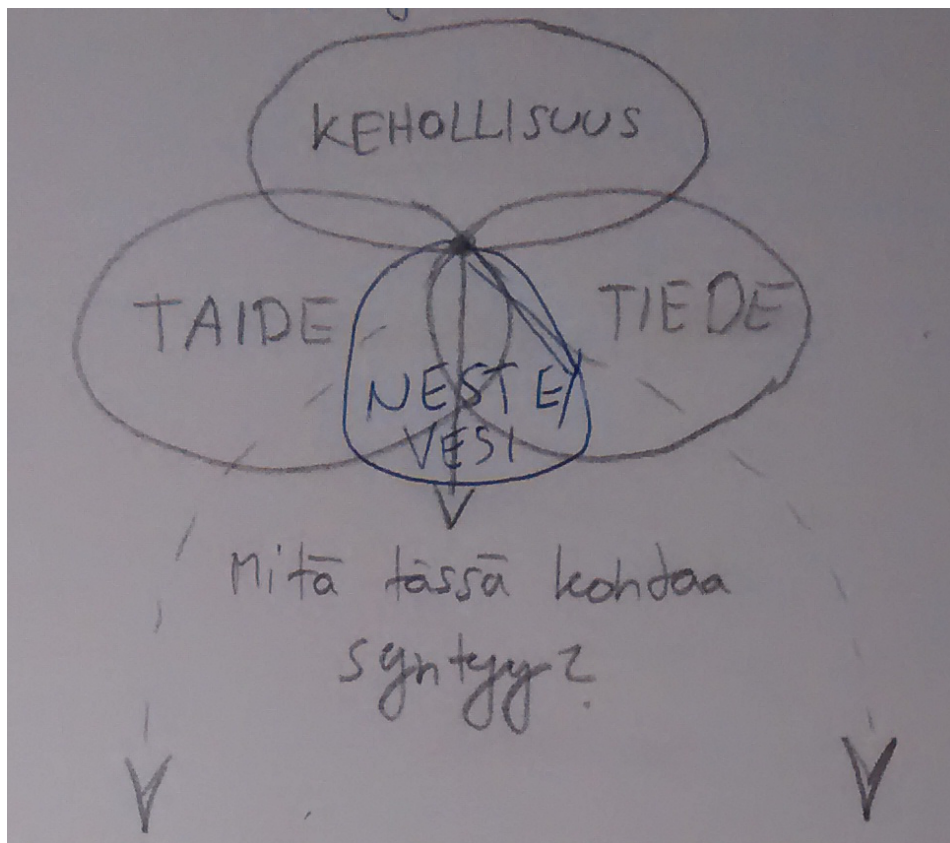

Virtaa

Vesi taiteellisenä prosessielementtinä

ESA KYTÖSAHO

TEATTERIOPETTAJAN MAISTERIOHJELMA

Virtaa

Vesi taiteellisena prosessielementtinä

ESA KYTÖSAHO

TIIVISTELMÄ

Päiväys: 11.10.2016

TEKIJÄ Esa Kytösaho		KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Teatteriohjeittajan maisteriohjelma	
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI Virtaa. Vesi taiteellisen prosessielementtinä.		KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 70 s. (55 s, + liitteet 15 s.)	
TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI Taiteellisen työn nimi tähän mahd. teostietoineen (tekijät, ensi-ilta, paikka) Täytä myös erillinen kuvailulomake. Taiteellinen osio on suoritettu TeaKissa ☐ Taiteellinen osio on suoritettu muualla (tekijänoikeuksista on sovittu) ☐			
Kirjallisen osion/tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐	Opinnäytteen tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐
<p>Tämän opinnäytteen aihe on vesi. Käsittelen vettä taiteellisen prosessielementtinä – se on tämän työn kontekstissa metaforinen ja filosofinen kumppani, joka vaikuttaa työskentelyyn omilla sisäsyntyisillä ominaisuuksillaan. Vesi on sekä prosessin rakentaja että dialoginen ja tasavertainen ei-inhimillinen Toinen. Aineisto opinnäytteeseen on kerätty syksyn 2015 ja kevään 2016 aikana toteutetuista työpajoista. Nämä työpajat, joissa tutkittiin vettä erilaisilla taiteellisilla menetelmillä, luovat yhdessä omien kokemusteni kanssa käytännön tason opinnäytteeseen. Käsittelen veden ominaisuuksia ja vaikutuksia sekä yksittäisten työpajojen että prosessin kokonaistasona.</p> <p>Tämä opinnäyte on rakennettu sille kokemuspohjalle ja niille kysymyksille, jotka nousivat esiin opinnäyteprosessissa. Yksi tärkeistä seikoista oli muoto: pyrin tekemään tähän kirjalliseen opinnäytteeseen vedenkaltaisen rakenteen – sellaisena kuin näen veden juuri nyt ja mikä minua kiehtoo suhteessa veteen. Lähden liikkeelle siten, että tutkin vettä ensin kokemuksellisuuden kautta; heittäydyn sen varaan ja katson, mitä tapahtuu. Pureudun työtapaan, jossa ainoat prosessille asetetut vaatimukset ovat avoimuus ja virtaavuus. Tämän jälkeen puran auki sekä kokemuksen että teorian tasolla veden olemusta.</p> <p>Opinnäyteprosessin aikana sain selville, että veteen voi muodostaa alati syvenevän dialogisen suhteen. Tämän suhteen keskusteleavuus toteutuu enemmän kehollisella kuin kielellisellä tasolla. Tärkeimpiä vedestä esille nousseita ominaisuuksia ovat dialogisuus, leikki, kehollisuus, virtaavuus, kannattelu ja vastustus. Veden rakenne on leikinomainen – jatkuvasti muuntautuva, samalla sekä uusia sääntöjä luova että vanhoja rikkova. Kehollisuus vaikuttaa leikissä ja vesidiialogissa jatkuvasti, se on vesisuhteisuuden pääasiallinen toteutumismuoto. Matalin kynnys kehollisen, dialogisen yhteyden muodostamiseksi veteen toteutuu hyvin yleisissä ja arkisissa asioissa, kuten esimerkiksi uimisen tai saunomisen yhteydessä. Tällaisen ei-kielellisen yhteyden kautta on mahdollista kokea veden kierron ja jakamisen aiheuttama onnellisuus.</p> <p>Lisäksi havaitsin, että virtaavuus on veden olemuksen ytimessä. Silloinkin kun vesi on näennäisesti paikallaan, se esimerkiksi haihtuu tai imeytyy jonnekin. Tällä tavoin vesi kantaa prosessia eteenpäin silloinkin, kun siihen ei kohdistu aktiivisia tekoja. Kannattelu tekee vedellisestä rakenteesta turvallisen. Se mahdollistaa pysähtymisen ja luo luottamuksen jo tehtyihin asioihin – vesi kyllä kantaa, kunhan antaudumme sen varaan. Vastustus tarjoaa kritiikin prosessiin ja auttaa katsomaan sitä eri näkökulmista. Vastustuksen mukanaan tuoma hankaluus, kitka ja pysähtyminen ovat yhtä tärkeitä prosessin elementtejä ja vaiheita kuin kaikki muutkin. Niiden hyväksyminen ja käsitteleminen auttaa prosessia eteenpäin.</p> <p>Lopuksi teen vielä runollisen yhteenvedon työstä, jossa ehdotan erilaisia lähestymistapoja veteen metaforisella ja symbolisella tasolla.</p>			
ASIASANAT Taidepedagogia, dialogisuusfilosofia, taidefilosofia, vesi, ei-tietäminen, aihehäntöisyys, taiteellinen prosessityöskentely, metaforat, symboliikka.			

SISÄLLYSLUETTELO

TUNTEMATTOMAN TOISEN KANSSA – JOHDANTO	9
VEDEN KANSSA – TYÖN RAKENTEESTA	13
<i>Tutkimuskysymyksiä</i>	14
<i>Suihku – prosessin kokonaiskaaren hahmottamista</i>	15
<i>Sukelluksia ja pärskyttelyä – työpajoista</i>	22

VESI JA DIALOGISUUS	26
<i>Buberin dialogisuusfilosofiasta suhteessa veteen</i>	30
<i>Dialogisuus-suhteen muodostamisen haasteista</i>	33

VESI JA LEIKKI	38
VESI JA VASTUSTUS	42
VEDEN KIERTO, RAJAT JA PYSÄHTYMINEN	48
VESI, KEHO, LIIKUNTA JA HIKI	55
VIIMEINEN RANTA – YHTEENVETO	59
LÄHDELUETTELO	61
LIITTEET	65
<i>Liite 1 – Työpajakuvaukset</i>	65
<i>Liite 2 – Rosemary Martinin haastattelukysymykset</i>	67
<i>Liite 3 – Huvipuistotyöpajan yleisohje ja laitekuvaukset</i>	68

TUNTEMATTOMAN TOISEN KANSSA – JOHDANTO

On kaksi yhtä

se yksi

ja yksi sen yhden takana

Ja tämä on kolme

se yksi, yksi sen yhden takana

ja ne molemmat yhdessä

pyhä kolme

piste, kehä

ja ne molemmat yhdessä

-A.W. Yrjänä, Arcana, Keter, I, katkelma

Tervetuloa. Astut sisään huvipuistoon. Tämä huvipuisto on täysin vailla henkilökuntaa. Kaikki laitteet ovat ilmaisia. Portilla näet ohjeet laitteiden käyttöön:

- Kuka tahansa voi käyttää mitä tahansa laitetta.
- Jokaiseen laitteeseen on käyttöohje. Tutustu ohjeeseen ennen käyttöä.
- Halutessasi voit käyttää samaa laitetta useamman kerran.
- Laitteiden käyttöaika ei ole rajoitettu. Joissakin laitteissa on ehdotuksia käyttöajaksi, nämä voi tarpeen mukaan jättää omaan arvoonsa.
- Laitteiden käyttöaika on noin tunti.

Huomaat lähelläsi kolme erilaista laitetta. Menet tutkimaan niiden käyttöohjeita.

Vesi ja valo -laite

1. Mene sisään koppiin.
2. Sulje koppi valkoisesta nupista vetämällä.
3. Valaise vettä taskulampuilla.
4. Nauti näkymästä.

Sokkolaite

1. Ota kynä kirjoituskäteesi ja paperia ulottuillesi.
2. Avaa valitsemasi ämpärin kansi. Työnnä toinen kätesi ämpäriin katsomatta mitä siellä on.
3. Kun olet koskettanut ämpärissä olevaa ainetta, kirjoita paperille ensimmäinen tuntemus, ajatus tms. joka päähäsi tuli kun kosketit ainetta. Halutessasi voit toistaa koskettamisen ja kirjoittamisen.
4. Toista sama muiden ämpärien kohdalla.
5. Jätä kirjoittamasi tuntemukset laitteen viereen.
6. Halutessasi: ihaile muiden kirjoittamia reaktioita.

Mitäs sitten... -laite

1. Lue alla oleva teksti.
Nelivuotias aloittaa keskustelun aamupalapöydässä:
 - Mitäs sitten tehtäis jos vesi loppuis?
 - Jaa hanasta vai?
 - Nii!
 - En tiiä. Mitähän me tehtäis?
 - Haettais sitä vesikaupasta!
 - Niinpä tietysti. Mutta entä jos se olis loppu sieltäkin?
 - Mutta saahan sitä kaupasta!

2. Piirrä tai kirjoita ratkaisu / ratkaisuja yllä esitettyyn veden loppumisen ongelmaan. Saat päättää veden loppumisen vakavuusasteen itse. Onko kyseessä vain jakeluongelma, onko vesi todella loppu kaikkialta vai jotain siltä välitä? Voit katsoa asiaa joko omasta näkökulmastasi tai eläytyä lapsen näkökulmaan.
3. Voit pitää luomasi taideteoksen joko itselläsi tai ripustaa sen seinälle myös muiden ihailtavaksi.

Minkä laitteista vetää sinua eniten puoleensa? Mikäli nämä laitteet eivät miellytä, näet kauempana monta lisää. Olet vapaa menemään ja tutkimaan myös niitä. Löydät kaikkien laitteiden kuvaukset liitteestä 3.

Edellä oleva kuvaus on peräisin 30.1.2016 järjestetystä huvipuistotyöpajasta, jossa veteen tutustuttiin kehittämieni huvipuistolaitteiden kautta. Tämä työpaja oli ensimmäinen pitämäni käytännön osuus tässä opinnäyteprosessissa. Huvipuisto oli rakennettu Teatterikorkeakoulun tanssiluokkaan ja sen ympäristöön. Kokemuksellisen huvipuisto-osuuden jälkeen seurasi ryhmäosuus, jossa mietimme, mitä haluamme tehdä jatkossa veteen liittyen. Työpajoista voit lukea lisää sekä luvusta Sukelluksia ja pärskyttelyä että liitteestä 1.

Kuten huvipuistotyöpajankin, myös tämän opinnäytteen kirjallisen osuuden tarkoituksena on tutkia vettä taiteellisena prosessielementtinä. Mielikuvallisesti tarkoituksena on kulkea metsässä polkuja seurailten katsomatta ensin kartasta, minne haluaa päätyä. Täten toimien toivon löytäväni, Guattarin sanoin, ”Toiseuden rosoisuuden”, joka ei ole standardisoitu, tylsä ja samanlaistava (Guattari 2008, 10). Toisin sanoen: pyrin suhtautumaan veteen Toisena, joka paljastaa itsestään juuri sitä mitä se haluaa paljastaa, eikä sitä, mitä odotamme sen paljastavan. Ehkä tätä kautta myös mahdollistuu jonkinlainen pieni vallankumous, jolloin Guattarin mukaan kykenemme ”[...]saattamaan yhteiskunnallisesti hyödylliset

toiminnot uudelleen tasapainoon planeetallamme” (Guattari 2008, 16; ks. myös 20–21)

Tämä työ on hyvin keskeneräisen ajattelumallin ensimmäisiä – ja kenties myös viimeisiä – askeleita. Ja niin on hyvä. Keskeneräinen on hyvä, kenties paras. Haluan antaa tilan kokemukselle ja ei-ymmärtämiselle kaiken auki selittämisen sijaan. Tämä työ on kuin valokuva veteen piirretystä viivasta. Toivon, että tämä työ kirvoittaa kuvan ääreltä piirtämään oman viivan veteen. (ks. Vuori 2008, 15) Vesi yhdistää meitä kaikkia – samalla se on meille kaikille eri.

VEDEN KANSSA – TYÖN RAKENTEESTA

”Miten luulette voivanne vaihtaa tietoja meren kanssa kun ette kykene ymmärtämään edes toisianne?” (Lem 1999, 30)

Käyn tässä luvussa lävitse opinnäytteeni rakennetta. Kuvailen työpajojen, haastatteluiden ja prosessin kokonaisuuden perusteita. Luku keskittyy kokemuspohjaiseen kertomiseen – esittelen ensin työn kokonaisuutena. Tätä kokonaisuutta pilkotaan osiin myöhemmissä luvuissa erilaisten teorioiden avulla.

Käyn ensin lävitse omia kokonaisvaltaisia kokemuksiani opinnäyteprosessista. Tämän jälkeen käsittelen aihetta eriytettyjen teemojen kautta yhdistellen omaa kokemustani, tutkimusmateriaalia ja kirjallisuutta.

Tutkimusmateriaalina käytän syksyn 2015 – kevään 2016 aikana toteuttamiani työpajoja, joissa vesisuhdetta tutkittiin erilaisilla tavoilla. En käsittele kaikkien työpajojen sisältöjä tämän opinnäytteen puitteissa. Syitä tähän ovat työn rajallisuus ja veden rakenteen määrittämä kulku. Niidenkin työpajojen merkitys, joita en suoraan käsittele tai joista ei ole lainauksia tässä työssä, on kokonaisuuden kannalta ehdottoman tärkeä. Ne ovat tässä työssä kehoon imeytynyttä kosteutta, jota ei aina huomaa, mutta joka kuitenkin vaikuttaa läsnäolollaan jatkuvasti.

Työpajamateriaalin lisäksi käytän työssä haastattelumateriaalia. Tätä työtä varten on haastateltu enimmäkseen työpajojen osallistujia. Haastattelut tehtiin vapaamuotoisina. Niiden ainoa vakiokysymys oli: Mitä olette oppineet vedestä tai suhteestanne veteen tänään? Usein kuitenkin kävi niin, että kysymystä oli jo sivuttu haastattelussa, eikä sitä ollut tarpeen esittää lainkaan.

Työpajojen osallistujien lisäksi olen haastatellut tanssitaiteen tohtori Rosemary Martinia Aucklandin yliopistosta. Haastattelu tehtiin puolistrukturoituna. Haastattelun kysymykset löytyvät liitteestä 2. Martin osallistui vuonna 2013 Fluid City -nimisen projektin toteuttamiseen

Aucklandin kaupungissa, entisellä Rosebankin teollisuusalueella. Projektissa työskenteli useiden eri tieteen- ja taiteenalojen ammattilaisia rintarinnan, tutkien vettä ja tehden näiden pohjalta erilaisia ulostuloja, mm. liikkuvia laboratorioita ja tanssiteoksia. (ks. University of Auckland internetsivut) Rosemaryn haastattelu keskittyy lähinnä mainitun projektin puitteissa tapahtuneeseen työskentelyn rakenteisiin.

Kaikki haastateltavat esiintyvät omilla etunimillään.

Tutkimuskysymyksiä

Miten olla dialogissa ei-inhimillisen elementin, tässä tapauksessa veden, kanssa?

Mitä ja millaista kokemusta ja tietoa tästä dialogista saadaan?

Miten taiteellinen prosessityöskentely voi olla kuin vettä?

Miten taiteellinen prosessityöskentely voi olla kuin vettä?

Miten vesi toimii taidepedagogisena elementtinä?

Mitä opetan kun en opeta mitään?

Miksi $1+1=3$? Tai jopa 3^2 ?

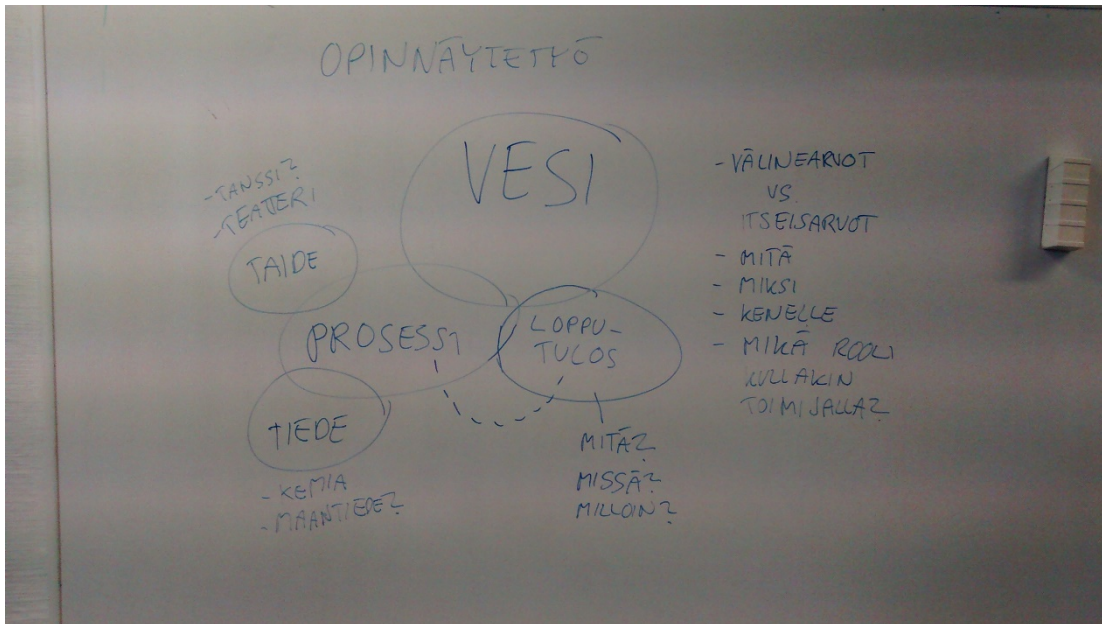
Millaista oppimista ja taiteellista työskentelyä syntyy, kun rajaavia tekijöitä on mahdollisimman vähän?

Mitä taiteellisessa prosessityöskentelyssä tapahtuu, kun ideoita kierrätetään, uudelleen arvioidaan, toteutetaan – ja sen jälkeen aloitetaan alusta?

Suihku – prosessin kokonaiskaaren hahmottamista

Miksi vesi? Idea tällaisen järkälemäisen aiheen tutkimisesta syntyi toisen taiteellisen prosessin aikana. Toteutin syyskuussa 2015 LÄHDE TÄÄN HELVETIIN TÄÄLTÄ! – kävelyesitys yhdelle -nimisen kävelyesityksen yhdelle katsojalle kerrallaan Helsingin maisemassa. Esityksessä tarkasteltiin juurettomuutta, siirtolaisuutta, otettiin valokuvia, käveltiin ja keskusteltiin. Noin tunnin ajan kävelimme Helsingin Arabiasta rantojen kautta Kalasataman metroasemalle. Johdin keskustelua mutta annoin aiheiden muotoutua kunkin katsojan mukaan. Esitystä suunnitellessani en ottanut varsinaiseksi aiheeksi vettä, vaikka reitti kulkikin lähes koko matkan merenrantaa.

Viimeisellä esityskerralla satoi rankasti. Kanssani ollut katsoja oli itse erittäin kiinnostunut vedestä. Ainakin näistä syistä vesi aiheena alkoi kiinnostaa minua suunnattomasti. Ikään kuin sattumalta monet palaset loksahdivat paikoilleen. Kuten Vuori (2008, 14) asian kuvailee: "...minun tehtäväni on vain olla *ovimies*". Samoin kävi kohdallani. Aihe valitsi minut ja annoin sen tulla. Sitten se asettautui kodiksi jonnekin alitajuntani ja tajuntani rajamaastoon ja aloitin sen kanssa dialogin. Ensin vesi oli minulle kuin vuosien saatossa kerääntynyt hiljainen tieto. Se oli jotakin tietoisien ja tiedostamattoman välissä olevaa seittiä, sanoinkuvaamatonta. Kuin kvanttihiukkanen veden olemus muutti välittömästi muotoaan jos yritin määritellä sitä. Se oli minulle tao, tyhjiys, jatkuvasti muuttuva. Nämä ajatukset oppaanani piirsin ensimmäisen kuvan opinnäytteen rakenteesta:

Kuva 1. Opinnäytteen rakenteen hahmottelua 5.10.2015

Tässä kohdassa en vielä tiennyt mitään muuta opinnäytteen rakenteesta kuin että *halusin sen olevan veden kaltainen*. Minusta tuntui tärkeältä *pysytellä aiheen äärellä mahdollisimman paineettomasti*. Vaikka en sitä tuolloin tiennyt, tulisi tuo paineettomuus olemaan hyvin haastavaa.

Kokemuksellisuus on tämän työn ytimessä. Savan mukaan taide ja tiede on perinteisesti erotettu toisistaan. Klassisen eron mukaan tiede pilkkoo asiat, jotta voisi ymmärtää niitä. Taide taas pyrkii löytämään kokemuksellisuuden kautta uusia merkitysyhtälöitä. (ks. Sava 1998, 106–109) Tässä työssä yhdistyvät sekä taide että tiede, sillä ovathan ne ennen kaikkea näkökulmaeroja. Jotta aiemmin mainitsemani rakenteen vedenkaltaisuus mahdollistuisi, minun oli hypättävä avantoon tietämättä, mitä siitä seuraa. Siksi myös ensin avaan omaa kokemustani tässä työssä ennen teorioihin uppoamista. Ensimmäinen teko, liike, sitten pohdinta. Tai kuten Rosemary asian kuvaa:

Esa: Was the element of water present in your work in any way? Or can you think it in terms of that?

Rosemary: I think it was very much present in very, as we've briefly said before, fluid nature of the discussions, expectations, outcomes. At the beginning, have said, this is our research plan, and there's a lot of having to kind of letting that trickle away and evolve into something new. Not trying to hold that all together and say this is it, we're not going beyond it. Allowing the pool to expand. (Rosemary 10.2.2016)

Rosemaryn esimerkissä veden luonto pääsee hyvin esille osana prosessin anatomiaa. Kiinnipitäminen on turhaa, koska vesi kuitenkin valuu aina jonnekin. Kommentissa tulee esille juuri veden luontainen käytös, joka on jatkuvasti liikkuva ja eteenpäin menevä. Mitä hyötyä tästä luonnollisuudesta on? Miten vesi voisi toimia rakenteena taiteellisen prosessin kontekstissa? Voisiko vesi kommunikoida esimerkiksi Simmons (2005) ehdottomalla tavalla:

"Mutta kukaan ei pystynyt varmentamaan, että zeplenit olisivat olleet älyllisiä olentoja", Duré sanoi kuullen vakuuttavuuden puutteen omasta äänestään.

"He lauloivat", temppeliherra sanoi. "He kutsuivat toisiaan tuhansien ilmakehäkilometrien takaa lauluilla, joissa oli merkitystä, rakkautta ja murhetta. Silti heidät metsästettiin kuoliaiksi kuin Vanhan Maan suuret valaat." (Simmons 2005, 410-411)

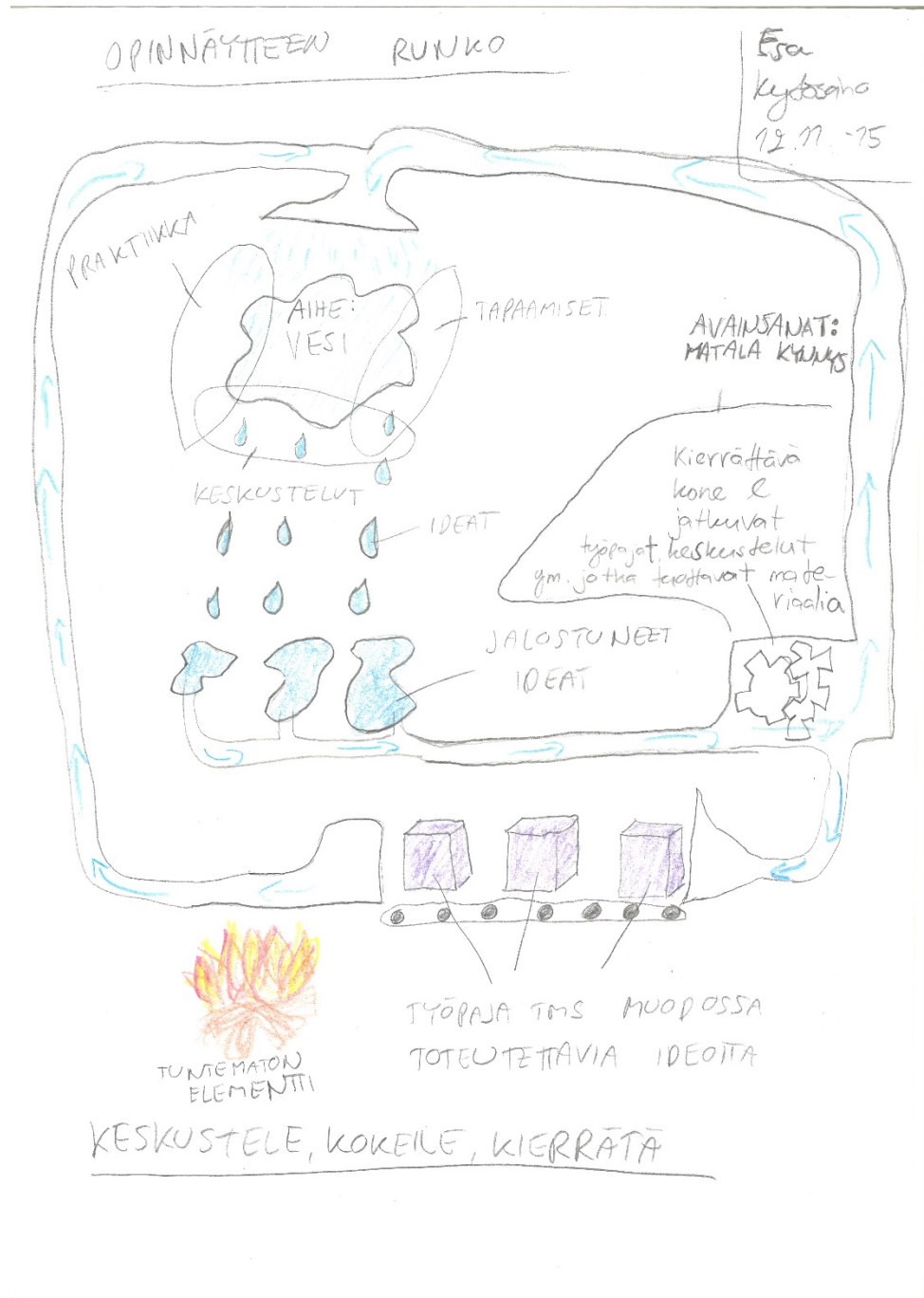
Simmonsin esimerkissä puhutaan fiktiivisistä olennoista. Yhtä hyvin keskustelu voisi koskea vettä; mielsin itsekin sen ennen tätä työtä eikommunikoivaksi resurssiksi. Vedelläkin on laulu, sitä on vain osattava kuunnella. Tätä laulua voi yrittää tavoittaa monesta eri näkökulmasta, esimerkiksi tieteellisen atomistisesti. Vedellä on tiettyjä kvantitaavisia ominaisuuksia, joita voidaan mitata ja määritellä, esimerkiksi tiheys (ks. Pursiainen et. al 2014, 51). Toisaalta tällainen pilkkova käsittelytapa paljastaa vedestä vain tietynlaisia ominaisuuksia. Tässä työssä pyrin ensin kurottamaan kohti kokonaisuutta ja sitten käsittelemään pilkkomalla veden eri ominaisuuksia ja osa-alueita.

Neimanis (2014) käsittelee artikkelissaan ”Alongside the right to water, a posthumanist feminist imaginary” vettä posthumanistisen feminismin kautta. Hänen mielestään vettä tulisi käsitellä vetenä eikä ihmiskeskeisen maailmankuvan kautta. Hän pyrkii luomaan ajattelua, jonka avulla voisimme toimia veden rinnalla ilman että teemme siitä resurssin. Neimaniksen artikkelin anti on sen veden Toiseuden kuvauksessa. Neimaniksen kuvauksessa vesi sisältää oman kulttuurinsa, jota voimme ainakin yrittää lähestyä merkittävänä Toisena. Käytän Neimaniksen artikkelia tutkimuksessani rakenteen luojana ja veden Toiseuden hahmottamisessa. (Pursiainen et. al 2014, 229; Neimanis 2014, 8; 10) Joten: vaikka vesi on myös kemiallinen elementti, on se myös synnyttänyt elämän. Samalla kun vesi on synnyttänyt elämän, sillä on myös voima ottaa tuo elämä pois – esimerkiksi prosentuaalisesti hyvin pieni nestevajaus riittää tappamaan ihmisen, tsunamideista puhumattakaan.

Lisäksi veteen liittyy geopolitiikkaa, jota yhä voimistuva ilmastonmuutos aiheuttaa. Tätä työtä kirjoitettaessa Somaliassa ei ole satanut kolmeen vuoteen. Päivittäinen vesiannos ihmistä kohti on viisi litraa. Suomalainen käyttää saman verran vettä heti aamusta ensimmäisellä vessan vedolla. (Kuokkanen, Helsingin Sanomat 8.5.2016, C4–C7) Mitä enemmän vettä tutkin, sitä laajempaa, kiehtovampaa ja tuntemattomampaa se alkoi avautua. Eräs tärkeimmistä havainnoistani oli, että vettä ei tulisi käsitellä itsestäänselvyytenä. Ennen tätä työtä se oli minulle erittäin paljon juuri tätä – aina saatavilla, aina valmiina. Buberiin viitaten, minulla oli veteen vahva Minä-Se -suhde (käsittelem Buberin dialogisuusfilosofiaa tarkemmin luvussa ”Buberin dialogisuusfilosofiasta suhteessa veteen”; ks. Buber 1993, 25–26)

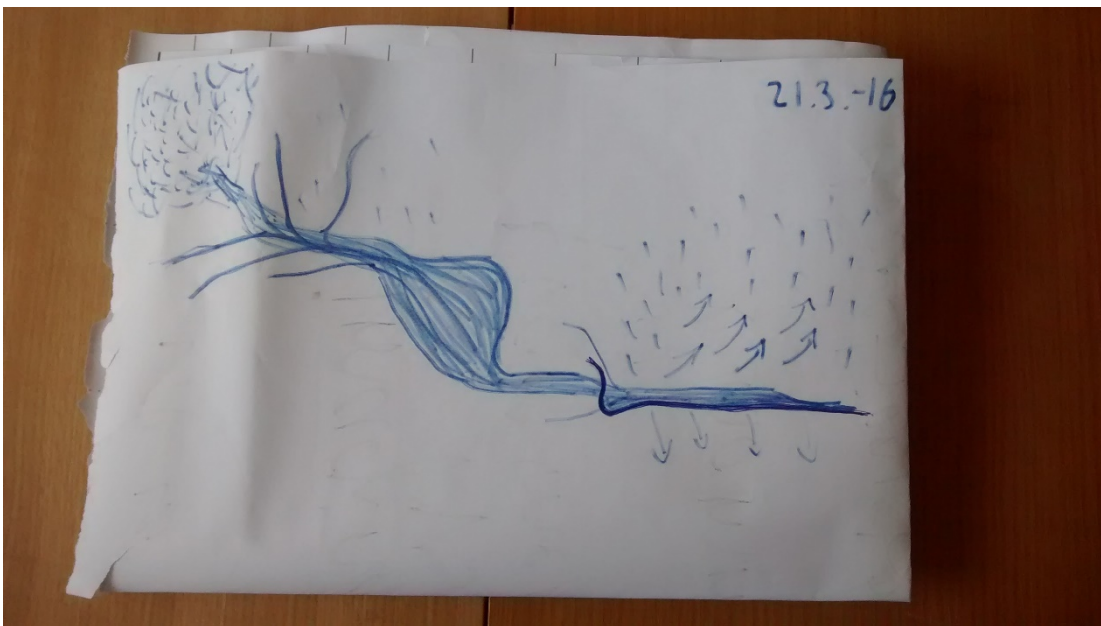
Opinnäyteprosessia suunnitellessani olin aluksi hyvin malttamaton ja halusin edetä nopeasti. Monet asiat kuitenkin löivät kapuloita rattaisiin. Aihe oli liian laaja, en saanut työryhmää kokoon (tästä lisää myöhemmin), suunnitelmani olivat hataria. Ymmärsin lopulta, että kyse oli vain omasta halustani edetä jotain tiettyä maalia kohti. Kuten Vuori (2008, 29) asian ilmaisee:

”...suurimman osan aikaa sitä tekee kaikkensa ettei mitään ideaa tulisi, pakenee, vastustaa ja häiritsee koko prosessia”. Vuorta mukaillen opinnäytteen rakentaminen pelkkien työpajojen varaan tuntui minusta liian pirstalemaisemmalta. Yritin muodostaa selkeää kuvaa rakenteesta useaan otteeseen, alla esimerkki:

Kuva 2. Opinnäytteen rakenteen hahmottelua 12.11.2015.

Kuvassa 2 on nähtävissä miten olin suunnitellut prosessin tarkkaan jo etukäteen. Kuvassa näkyy hyvin luottamuksen puute: halusin nimenomaan päättää mahdollisimman paljon etukäteen. Tämä risteily patoamisen ja vapaan virtauksen välillä jatkui lähes koko prosessin ajan. Ajattelin muun muassa, että opinnäytteen suunnan määrittäisi ryhmä. Samalla kuitenkin päätin, että jos ryhmää ei synny, on minun tehtävä kaikki päätökset. Tästä lähtökohdasta huolimatta en uskaltanut aluksi luottaa veden rakenteeseen tarpeeksi, jotta *siitä* olisi tullut kumppanini ja ryhmäni. Tämä näkyy myös kuvassa 2: prosessi on kuvattu lähes suljetuksi koneeksi. Silti kuvan alareunassa voidaan nähdä olennainen koko opinnäytteeseen vaikuttanut lause: Keskustele, kokeile, kierrätä. Kolme kovaa koota, jotka vapauttivat lopulta tämänkin tutkimuksen muotoutumaan itsensä näköiseksi. Tuon muutoksen näkee suhteessa kuvaan, jonka piirsin monta kuukautta myöhemmin:

Kuva 3. Opinnäytteen rakenteen hahmottelua 21.3.2016.

Kuvassa 3 vesi virtaa, sataa, muodostuu isommiksi alueiksi, haihtuu, imeytyy. Vesi on tässä kuvassa muuttunut avoimeksi, ei enää suljetuksi tekijäksi. Olin hyväksynyt prosessin avoimuuden osana veden olemusta. Itseni hahmotin

tähän prosessiin eteenpäin menevänä elementtinä, jota ei ole kuvaan kuvattu. Tehtäväni oli antautua ja mennä veden mukana, välillä uiden, toisinaan soutaen, joskus sadepisaroita pyydystellen. Tässä vaiheessa työpajoja oli pidetty jo monta kappaletta. Viimeisimmästä oli kulunut kuukausi. Minulla oli siis ollut aikaa olla ajattelematta koko työtä. Nimenomaan tämä työn lepuuttaminen auttoi saamaan perspektiiviä kokonaisuuteen. Vesi sai levätä, norua puroina hiljakseen eteenpäin, tiivistyä pilviksi ja sataa hiljaa.

Vastavoimana verkkaiseen soljumiseen oli itse luotu kiire. Tällainen hätäily patosi veden, piti sen liikkumattomana. Tätä tapahtui paljon prosessin aikana. Tunne siitä, että oikeastaan mitään ei tapahdu, oli hetkittäin vahva. Tällaiset tappavat tyvenet keskeytyivät aina kuin tajusin kuunnella valitsemaani aihetta, rauhoittua sen äärelle ja antaa sen tehdä omaa työtään. (Siivola 2008, 37, 48–49; ks. myös Vuori 2008, 15)

Prosessin kuvailut kuvien kautta ovat kuin jäätä, joka sulaa tiettyssä lämpötilassa siihen kohdistuvan liike-energian synnyttämän lämmön seurauksena (Pursiainen et. al. 2014, 171). Tarkastelin niitä työn edetessä tasaisin väliajoin, koska tällöin niistä vapautui jotakin takaisin prosessin kiertoon. Toisaalta, kuten Pursiainen huomauttaa: ”Lämpö ei keräänny spontaanisti yhteen paikkaan” (ibid., 171). Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että minun oli kohdistettava prosessiin myös tekoja jotta se ei jäätyisi kokonaan. Toisaalta myös jäätyminen – eli kuvien piirtäminen – oli tarpeen, koska se paljasti aiheesta jotain uutta.

Sukelluksia ja pärskyttelyä – työpajoista

Työpajoja pidettiin yhteensä yhdeksän kappaletta (ks. Liite 1: Työpajat). Halusin työpajojen kautta koota ryhmän ja toteuttaa kerätyn materiaalin pohjalta esityksen. Suunnittelin työpajat *kokeiksi*, joiden kaikkien aiheena oli vesi. Veden kanssa olemiseen, sen ymmärtämiseen ja sen kanssa toimimiseen pyrittiin löytämään erilaisia lähestymistapoja.

Ihmisten mukaan saamiseksi työpajoihin perustin Facebookiin Veden taiteellinen tutkimuskeskus -sivuston. Mainostin työpajoja pääasiassa tuon sivuston ja erilaisten sähköpostilistojen kautta. Halusin osallistaa ihmisiä vapaaehtoisuuteen perustuen. Sen lisäksi halusin ryhmän, jonka kanssa työskennellä erilaisten työpajojen merkeissä ja myöhemmin tehdä kerätystä aineistosta esityksen.

Erillisten työpajojen lisäksi halusin mukaan läpi työskentelyn jatkuvan osion. Tätä osiota kutsuin *praktiikka- ja keskustelupiiriksi*. Ajattelin piirin toimivan jokaviikkoisena tapaamisena, johon kuka tahansa saa osallistua. Olisimme kokeilleet erilaisia työmuotoja ja keskustelleet. Osallistuminen ei sitouttanut jatkotyöskentelyyn. Jokaisella kerralla oli oma rajauksensa, joka oli etukäteen päätetty. Praktiikka- ja keskustelupiiri ei koskaan lähtenyt lentoon. Mitään vakituista ryhmää ei muotoutunut. Yritin säätää ja muuttaa suunnitelmiani erilaisiin muotoihin ajallisesti ja teemallisesti. Mutta kun joihinkin mielestäni kiinnostaviin työpajoihinkaan ei ilmoittautunut ketään, luovuin myös piirin ajatuksesta. Luopuminen vakituisesti kokoontuvasta ryhmästä oli minulle yksi vaikeimpia kohtia koko prosessissa.

Ymmärsin ajan kuluessa ja suunnitelmien muuttuessa yhä kirkkaammin, että oma roolini oli heittäytyä virran vietäväksi (ks. kuva 3, sivu 20). Huomioni oli, että mitä enemmän pyrin vaikuttamaan prosessin muotoutumiseen tai sisältöön – etenkin työpajojen kohdalla – isoja otsikoita pidemmälle, sitä enemmän sain vastauksia, joita odotinkin saavani. Tämä teki joistakin

työpajoista minulle tylsiä, vaikka odottamattomia asioita tapahtui toki kaikissa. Tämä tylisyys johtui nähdäkseni siitä, että olin, kuten kuvassa 4, päättänyt liikaa etukäteen (ks. kuva 2, sivu 19). Täytyi ottaa askel suuntaan, jossa vesi olisikin yhteinen välittäjä jota määritellään mahdollisimman vähän etukäteen ulkopuolelta, kuten Rosemarykin asian kuvailee:

“Water became almost the medium in which we were discussing very complicated issues. And I guess it helped us to come back to things when things got too tricky, too complicated.” (Rosemary 10.2.2016)

Kuten Rosemarykin, pyrin upottautumaan veden syvään virtaan, heittäytymään vaikeissa kohdissa siihen aina uudelleen. Koska määränpää oli minulle lähes jatkuvasti epäselvä, pyrin aktiivisesti tilaan, jossa ainoat vaatimukset prosessilta ovat kuuntelu ja heittäytyminen. Tämä loi tarvittavaa luottamusta prosessiin, vaikka samalla se oli käytännön tekona todella vaikeaa.

Joten, jos vesi toimii perustavanlaatuisena rakenteena, se on enemmän kuin vain päämäärä. Se on virvottava sade. Se on mukanaan vievä pauhaava koski. Se on kastepisara aamussa joka haihtuu auringon lämmössä. Täten vesi toimii ei-älyllisenä yhdistävänä metaforisena luonnonelementtinä joka auttaa prosessia eteenpäin. Toisaalta se tarjoaa myös vastustusta, jotta ajattelu ja tekeminen eivät pysähtyisi. Näkemykseni mukaan tällainen heittäytyminen ja heittäytymiseen luottaminen on samalla sekä haastavaa että nautinnollista. Toisinaan se tuntui siltä, kuin yrittäisin siirtää jäävuorta ymmärtämättä, että suurin osa siitä on veden alla. Toisinaan taas virta oli niin humalluttavan vuolas, että eteneminen sujui kuin vettä vaan.

Nämä seikat tulivat esiin huvipuistotyöpajan palautteessa. Esitin työpajaan osallistuville, että työskentelisimme mahdollisimman avoimesti. Kuka tahansa saisi tehdä avauksia veden tutkimiseen. Näitä avauksia sitten tutkisimme yhdessä. Tällainen avoin työmuoto kiehtoi aidosti läsnäolijoita – toisaalta samalla kun tuo muoto kiehtoi, se myös pelotti. Veden kaltaisen avoimuuden

ja virtaavuuden hyväksyminen oli – ja on – minulle vaikeaa, joten onko se sen helpompaa muillekaan? Virtaavuuden ja avoimuuden käsittely olisi pitänyt olla prosessin keskiössä. Uskoakseni tällaisen keskipisteen puute oli yksi suurimmista syistä, jotka johtivat siihen, että vakituista ryhmää tai keskustelupiiriä ei muodostunut.

Mainittujen työpajojen lisäksi yritin pitää kaksi työpajaa, joihin ei ilmoittautunut ketään. Kumpaankaan ei myöskään saapunut ketään. Ensimmäisellä kerralla pidin työpajan silti, yksikseni. Tein suunnittelemani harjoitteet itse, jonka jälkeen suljin työpajan. Toisella kerralla lähdin kuuntelemaan sattumalta netistä bongaamaani luentoa vedestä. Näiden kahden takaiskun jälkeen peruin vielä kaksi työpajaa, joihin ei ollut ilmoittautunut osallistujia. Nämä olivat tärkeitä hetkiä prosessin kannalta. Tunsin epäonnistumista, pelkoa, nöyryytystä. Samalla kuitenkin vesi oli kanssani ja rohkaisi eteenpäin. Nämä näennäisen epäonnistumisen hetket olivat paikkoja miettiä, mitä voisin tehdä toisin. Epäilyksen, turhautumisen ja lukemattomien kysymysten keskellä, kelluessani liikkumattomalla rasvatyynellä totesin, että hyvä näin. Tämän hetkellisen ymmärryksen kautta, samalla kuin koin musertavaa epätoivoa, kantoi lempeä virta minua eteenpäin ja pesi pois epäilykset. Pinnan alla olikin olemassa luottamus. Se vei minua jonnekin, mutta en juuri tuossa tyvenessä osannut nähdä, minne. Samalla kun olin paikoillani, olin myös pinnan alla, pyörteeseen eksynyt, juuri tulossa sukelluksista. Pidin pitkään sitä, että en saanut ihmisiä osallistumaan näihin työpajoihin, epäonnistumisena.

Juuri tässä kohdassa, epätoivon ollessa syvimmillään, hyväksyin lopulta sen, että vesi kannattelee minua ja prosessia joka tapauksessa. Rakenne, jonka olin valinnut, muuntautui ja etsi suunnan aivan kuin itsestään. Minun tehtäväni oli huolehtia siitä, että se saisi vapaan liikkumatilan. Mitä enemmän olen päästänyt irti tämän prosessin aikana, sitä enemmän tämä opinnäyte on saanut kehittyä itselleen suosiolliseen suuntaan. Nämä kokemukset ovat olleet hyvin kehollisia. Fyysinen tunne siitä, että liikun oikeaan suuntaan ja jokin

kannattelee minua, on ollut vahvasti läsnä nimenomaan prosessin kriisipisteissä. Ilman tällaista kannattelua olisin tuskin jaksanut viedä opinnäytettä loppuun asti.

Juuri luopumisen tematiikka joudutti tätä työtä jatkuvasti eteenpäin. Jouduin luopumaan prosessin aikana monesta asiasta. En saanut kokoon ryhmää. Esitystä ei tullut. Nämä asiat tekivät ensin kipeää mutta osoittautuivat lopulta hyväksi ratkaisuksi. Esimerkiksi sen tosiseikan hyväksyminen, että minun olisi pitänyt ottaa erilainen lähestymistapa aiheeseen, jos olisin halunnut tehdä esityksen vakiintuneemman ryhmän kanssa, oli haastava. Vei kauan aikaa, ennen kuin tajusin riippumattomuuteni muista ihmisistä ja heidän vesistään. Lopulta vapaaehtoisuus, joka ensin mielestäni rikkoi koko aiheen käsittelyn, toimi juuri kuten sen pitikin. Kun ihmiset kiinnostuivat työpajan aiheesta, he tulivat paikalle ja antoivat silloin kaikkensa. Se oli upeaa. Tällöin nähdäkseni toteutui, kuten Neimanis (2014) asian ilmaisee, jatkuva virtaavuuden tila, jossa erilaiset eliömuodot muuntuvat toisikseen yhteydessä veteen: "Cloud becomes rain becomes puddle becomes frog becomes bird becomes human becomes river [...] to become all over again." (ibid., 18) Tämän seikan hyväksyminen, sen läpi ja kanssa eläminen, on kaikkein haastavinta ja ihaninta jota tässä opinnäyteprosessissa olen kohdannut.

VESI JA DIALOGISUUS

“Okay, well, I’m an arts person and you’re a science person. It’s almost like I’m speaking French and you’re speaking Arabic but we’re gonna communicate. How we’re gonna do it?” (Rosemary 10.2.2016)

Miten luoda keskusteleva, dialoginen suhde Toiseen? Jos Rosemarylla on haasteita toteuttaa tällaista kommunikaatiota toisen ihmisen kanssa, miten se onnistuu perustavanlaatuisen Toisen, veden kanssa?

Vesi virtaa jatkuvasti, sen rakenne on muuttuva. Vinokur (2015) kirjoittaa teoksessaan ”Tuli maa vesi. Hyvinvointia kiinalaisesta lääketieteestä” vedestä kiinalaisen lääketieteen näkökulmasta: miten se vaikuttaa kehoon ja mieleen. Hänen teoksensa kautta veteen tulee erilainen, toisesta kulttuurista tuleva, metaforinen näkökulma. Se täydentää ja antaa vaihtoehtoisen näkökulman omaan länsimaalaiseen ajattelumalliini vedestä. Vinokur käsittelee teoksessaan kaikkia klassisia kiinalaisen lääketieteen elementtejä jotka ovat: tuli, maa, metalli, vesi ja puu. Hän erittelee veden kohdalla, miten se on pelon ja riskien kohtaamisen elementti (ibid., 136–140). Tässä kiteytyy mielestäni yksi olennaisista veden ominaisuuksista: sen on annettava virrata. Tällöin syntyy, Vinokuria mukaillen, rohkeutta. Mitä pidemmäksi ajaksi vettä padotaan, sitä myrkyllisemmäksi ja sisäänpäin kääntyneemmäksi se muuttuu – tällöin syntyy pelkoa. Vedessä on siis paljon tahdonvoimaa. Veden voiman avulla ihminen voi työskennellä intohimoisesti ja saavuttaa siten monia asioita. Toisaalta liika heittäytyminen tämän elementin varaan saattaa aiheuttaa uupumusta ja eristäytyneisyyttä. (ibid., 142–143) On siis tärkeää omistautua ja tunnistaa omat voimavaransa. Vesi voi auttaa, mutta yksi sen olemuksista, hyökyvän innostava energinen vuoksi, on syytä tiedostaa, jotta ylilyöntejä ei tapahtuisi.

Eteenpäin vyöryvän, voimallisen liikkeen lisäksi yksi veden ominaisuuksista on kasautuminen, esimerkiksi järviksi tai lammikoiksi. Tällöin vesi näyttää pysähtyneeltä, mutta se on illuusiota – vesi haihtuu tai imeytyy aina jonnekin.

Vesi on monella tapaa kaksijakoinen. Se virtaa ja pysähtyy, se synnyttää sekä elämää että kuolemaa. Tällainen kirjallinen työ on veden ominaisuuksia ajatellessa irvokas. Miten pysähtyä ja tarkastella mielekkäästi jotain olennaista elementistä, jonka olemus välittyy parhaiten silloin kun se *virtaa*? Käsitteeni mukaan tällaiseen virtaavuuteen päästään ainakin dialogisuuden käsitteen alla.

Millaisessa dialogisessa suhteessa veteen sitten voi olla? Tällaisella tutkimuksella tulee olla mukana kumppanina, kuten Siivola (2008, 38) kiteyttää, ”totuudellisuuden puolueeton intuitio”. Tutkimusmatka tehdään mukaillen veden ominaisuuksia, sekä veden että itsen ominaisuuksia enemmänkin hyväksyen kuin määrittäen (ks. Neimanis 2014, 16). Täten tulemme alueelle, joka on intuitiivinen, ei-järjellinen, mahdollisia ja mahdottomia maailmoja luova. Virtaavuus on luottamuksella varustettua eteenpäin menoa, jossa edelliset määreet voivat toteutua matkakumppaneina, uusia uomia avaten.

Ennen virtaavuuden tarkempaa määrittelyä on tarpeen määrittää yksi sen perusominaisuuksista, flow. Csikszentmihalyi (2005) määrittelee flow-käsitteen teoksessaan ”Flow – elämänvirta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu”. Materiaalina hän käyttää yli 30 vuoden tutkimustaan aiheesta.

Csikszentmihalyin määritelmän mukaisesti flow on ”optimaalinen kokemus”:

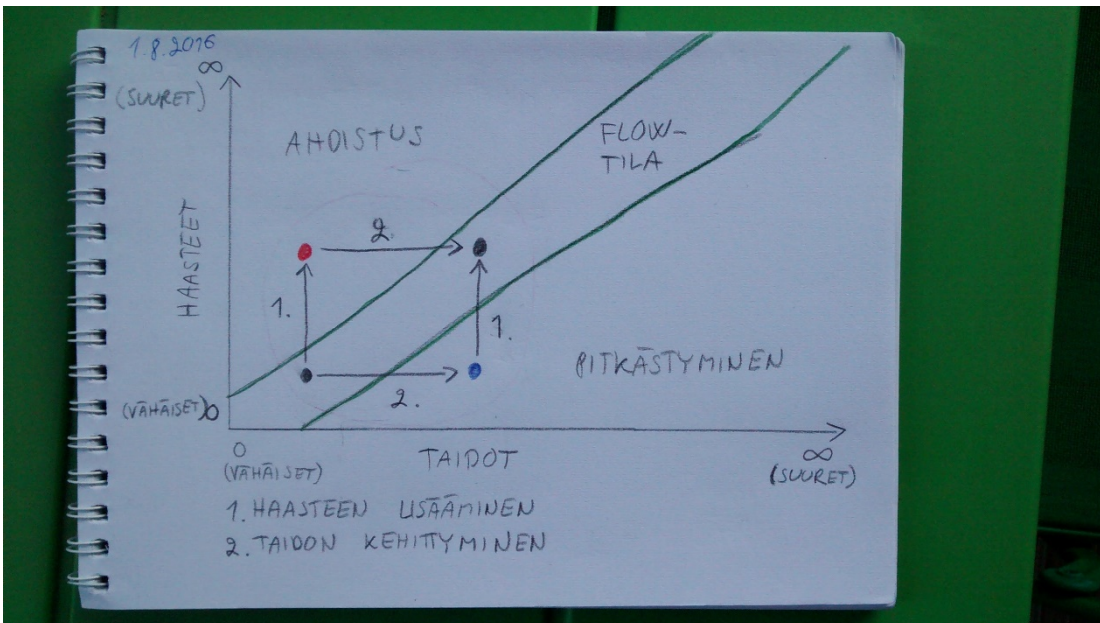
”[...]vene kiittää aalloilla kuin varsa, ja purjeiden, rungon, tuulen ja meren kohiseva harmonia sykkii purjehtijan suonissa[...] Parhaat hetket tapahtuvat yleensä silloin, kun ihmisen sielu ja ruumis ovat venyneet äärimmilleen hänen yrittäen omasta vapaasta tahdostaan suorittaa jotakin vaikeaa ja arvokasta. Optimaalinen kokemus on siis jotakin, mitä jonka me saamme tapahtumaan.” (Csikszentmihalyi 2005, 17–18)

Csikszentmihalyin toteaman rinnalla esitän, että optimaalinen kokemus on myös dialogikumppanin, tässä tapauksessa veden, aiheuttamaa. Vaikka saammekin tuon kokemuksen aikaiseksi itse, veden ulkoisia – ja myös sisäisiä – vaikuttimia ei voi ohittaa. Kokemukseni mukaan vesi kannattelee, ohjaa ja

on aktiivinen toimija flow'n syntymisessä. Tällöin ei myöskään aina tarvita Csikszentmihalyin mainitsemaa "äärimilleen venymistä", sillä veden edellä luetellut ominaisuudet vievät eteenpäin ilman ponnistelujakin. Schechner täydentää Csikszentmihalyin ajattelua flow'sta seuraavasti: "[...]flow-kokemus eli täysi uppoutuminen tekemiseen sen itsensä vuoksi" (Schechner 2016, 153).

Csikszentmihalyia ja Schechneriä mukaillen käytän tässä tutkimuksessa flow-käsitettä yhdessä virtaamisen käsitteen kanssa. Virtaus/virtaaminen täydentää flow-käsitettä vedenomaisella rakenteellaan. Virtaus ja flow ovat siis melkein sama asia, kuitenkin sillä erotuksella, että virtaavuuteen kuuluu olennaisena osana veden elementti. Flow-käsitteessä ei ole alaviitettä, joka viittaisi veteen aktiivisena elementtinä, mutta virtaavuus-käsitteessä se on olemassa.

Virtauksen käsitettä selventääkseni esitän tässä Csikszentmihalyin flow-kaavion:

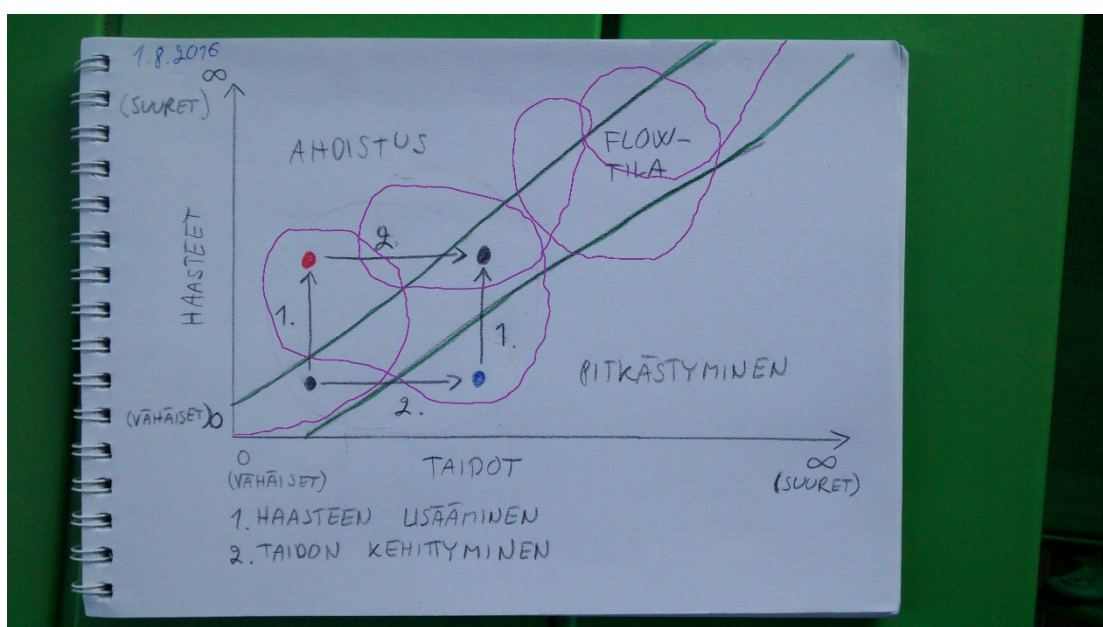

Kuva 4. Flow-tilakaavio Csikszentmihalyin mukaan.

Kaavio kuvaa sitä, miten flow-tilaan pääseminen mahdollistuu toiminnan kautta. Csikszentmihalyi ottaa esimerkikseen tenniksen. Jotta ahdistusta ja pitkästymistä ei syntyisi, voi tenniksen pelaaja toimia kahdella tavalla.

Pitkästyminen takaisin flow-tilaan pääsee, kun haasteita lisätään (kaaviossa numero 1). Esimerkiksi vastustajan voittaminen, joka on juuri ja juuri pelaajan taitojen ylärajoilla, on tällaista toimintaa. Ahdistuksesta takaisin flow-tilaan pääsee, kun taitoa kehitetään (kaaviossa numero 2). Esimerkiksi ensin pelkkä pallon lyöminen voi riittää ja siitä saa tyydytystä. On kuitenkin edettävä kohti oikeaa vastustajan kohtaamista, jotta toiminta ei alkaisi ahdistaa, eli lisättävä haastetta. (Csikszentmihalyi 2005, 116–118)

Seuraavassa kuvassa esitän, Csikszentmihalyin kaaviota täydentäen, virtaavuuden käsitteen kuvallisesti. Se on merkitty kuvaan pyörteisenä viivana (kuvassa purppura viiva):

Kuva 5. Flow-tilakaavio Csikszentmihalyia mukailten, virtaus mukaan lisättyä.

Virtaus alkaa taitojen ja haasteiden ollessa vähäisiä ja jatkuu pyörteilevänä kohti haastavammin saavutettavaa flow-tilaa. Virtaus palauttaa tekijän aina silloin tällöin ahdistuksen ja pitkästyminen alueille jotta voisimme päästä takaisin flow-tilaan ja oppia kokemastamme. Ahdistus, pitkästyminen, turhautuminen ja muut kielteisiksi mielletyt tunteet kuuluvat minkä tahansa prosessin ytimeen. Ne ovat opettajia siinä missä muutkin tunteet. Lisäksi prosesseissa tulee usein takapakkia, kaikki ei onnistukaan kuten pitäisi. Näiden kaikkien tunteiden ja tapahtumien hyväksyminen helpottaa

virtaavuuden sisäistämistä. Virtaavuuden auttavan kannattelun hyväksymällä voimme sijoittaa nämä tunteet niiden oikeaan paikkaan auttajina, ei vihollisina. Koska virtaus pyrkii joka tapauksessa eteenpäin, nämäkin tunteet menevät ohitse, tullakseen taas ehkä uudelleen. Tämän asian hyväksyminen ja sen kanssa eläminen on itselleni asia, jota harjoittelin opinnäyteprosessin aikana ja harjoittelen edelleen. On myös tärkeää huomata että kuvassa 5 esitetty virtauksen kulku ei välttämättä ole aina kuvatun kaltainen. Sen ilmenemismuodot vaihtelevat prosessin elementeistä riippuen.

Buberin dialogisuusfilosofiasta suhteessa veteen

Buber (1993) esittää teoksessaan ”Sinä ja minä” eksistentiaalisen dialogisuusfilosofian. Hänen mukaansa ihminen voi olla kahdenlaisessa suhteessa toiseen ihmiseen; joko Minä-Se tai Minä-Hän -suhteessa. Buber käsittelee teoksessaan enimmäkseen ihmisten välisiä suhteita, mutta esittää, että myös luontoon voi luoda dialogisen suhteen. Käytän tässä tutkimuksessa Buberin dialogisuusfilosofista ajattelua suhteutettuna veteen. Vesi nähdään dialogin Toisena osapuolena. Kysyn, mitä tapahtuu, kun veden kanssa muodostaa Minä-Hän -suhteen. Tällainen dialoginen suhde sisältyy tähän tutkimukseen kuin merivirrat valtameren – niitä ei ehkä aina näe, mutta niiden vaikutukset tuntuvat kauas.

”Olennaista on, kumpi ihmisessä on vallitsevana – esineellistävä vai dialogisesti kohtaava puoli.” (Buber 1993, 16)

Buberin kommentti on erittäin tärkeä kun pohdimme suhdettamme veteen. Esineellistäminen ei käy, muutoin dialogia ei voi aloittaa. Buberin (1993) mukaan ”...ihmisen kommunikointi on kaksitahoista” kahden perussanaparin kautta. Nämä sanaparit ovat Minä-Se ja Minä-Sinä. (ibid., 25) Nämä kaksi sanaparia mahdollistavat dialogin, joskin kumpikin omalla tavallaan. Minä-Se -suhteessa Toinen on tarkasteltava objekti, jota arvostellaan ja määritellään. Minä-Sinä -suhteessa molemmat tunnustavat Toisen olevan oma-arvoinen

subjekti. Jos tähän suhteeseen kuitenkin tuodaan arvottamista tai tarkastelua, muuttuu suhde jälleen Minä-Se -suhteeksi. Minä-Hän -suhde kuitenkin sisältää myös kaikki Minä-Se -suhteen ominaisuudet. (ibid.)

Perusteet tällaiseen kommunikaatioon ovat olemassa jo varhaislapsuudesta lähtien. Buberin mukaan yksi lapsen kehityksen tärkeistä vaiheista on matka kohti Sinää. Tämä kurottelu kohti *yhteyttä* kehittää käsitystämme maailmasta. Jokainen katse ja kosketus luo lapselle yhteyden maailmaan esineiden ja asioiden subjektiivisen käsitteellistämisen kautta. Nämä kohtaamiset ovat ehdottomia Sinän muodostamisessa: lapsi pyrkii muodostamaan Sinän jokaiselle kohtaamalleen asialle. Mitä hän ei yhteyden kautta saa, hän täydentää Minästään. (ibid., 48–51) Buberia mukaillen voidaan siis todeta, että dialogissa täydennämme joka tapauksessa Sinää omasta Minästämme, myös suhteessa veteen. Voidaankin todeta, että Minä-Se -suhde on ehkä ensimmäinen reaktio, joka ihmisissä syntyy välittömästi kun kohdataan Toinen. Tämä on myös tarpeellinen reaktio, sillä kaikkeen ei tarvitse eikä kannata oman jaksamisen vuoksi muodostaa Minä-Hän -suhdetta. Minä-Hän -suhteeseen voi aina tarvittaessa siirtyä, ainakin veden kanssa. Tässä tutkimuksessa tavoitteeni on pyyteetön, vastuullinen suhde veteen Toisena.

Koska vesi on ei-inhimillinen Toinen, on sitä myös pyrittävä lähestymään sellaisena. Ihmisen sanoessa Minä hän myös on Minä; myös sanoessaan Sinä hän on välittömästi yhteydessä tähän Toiseen (ibid., 26–27). Buberin mukaan ”Maailma kokemuksena kuuluu perussanaan Minä-Se. Perussana Minä-Sinä aikaansaa yhteyden maailmaan.” (ibid., 28) Veden kanssa dialogissa ollessa tämä on tärkeää. Jotta kokemuksesta päästäisiin eteenpäin yhteyteen, on veteenkin otettava erilainen näkökanta kuin mihin arjessa olemme tottuneet, eli Buberia mukaillen Minä-Sinä -suhde. Esimerkiksi resurssina tai luonnonelementtinä vesi ei ole vielä keskustelevala.

Buberin mukaan luonnonkin kanssa voi päästä keskustelemaan yhteyteen, vaikka siihen onkin vaikeaa, ellei mahdotonta, muodostaa kielellistä Sinää. Silti, jos lähdemme pilkkomaan luonnosta tekemiämme havaintoja osiin, tulee luonnostakin väistämättä Se, so. ihmisen tahdon määrittämä objekti. (ibid., 29–30) Buber tarkentaa luontokappaleiden kanssa käytävän dialogin ongelmakohtia toteamalla, että tähän suhteisuuteen ”[...]ei voida antaa mitään yhdenlaista vastausta” (ibid., 156, ks. myös 29–30). Tällainen dialogi on kuitenkin Buberin filosofiassa mahdollinen. Jos luontokappaleita käsitellään Sinän kautta, se mahdollistaa luonnon kokemisen kokonaisuutena. Tämä on avautumista koko sille mahdollisuuksien kirjolle, jonka helposti ohitamme tai alistamme Minä-Se -suhteelle. (ibid., 156–158)

- *Mitä siis koetaan Sinästä?*
 - *Ei mitään. Koska sitä ei koeta.*
 - *Mitä siis tiedetään Sinästä?*
 - *Vain kaikki. Koska siitä ei tiedetä enää mitään yksittäistä.*
- (Buber 1993, 33)

Suhde veteenkin muodostuu helposti Buberin kuvailun kaltaiseksi. Kun veden laajasta olemuksesta luulee tietävänsä jotain, se valuu pois, jättäen ihmettelyn kaltaiseen olotilaan. Veden kanssa on siis pyrittävä sellaiseen Minä-Sinä suhteeseen, joka paljastaisi molemmista dialogikumppaneista uusia puolia. Ihmiskehosta noin 70 % on vettä, joten paljastaessaan jotain itsestään vesi itseasiassa paljastaa samalla myös jotain sen kanssa dialogissa olevasta ihmisestä.

Olennaisesti tähän näkökulmaan liittyy Santavuoren (2008, 72) pohdinta: ”[...]osaaminen ei yksin riitä, vaan tarvitsemme ’suhteen epäonnistumisen mahdollisuuteen’”. Epäilemättä veteen on haastavaa muodostaa dialogista yhteyttä. Tällöin on käytävä vettä päin, oli se sitten myrskyävä meri tai kuralammikko. Roiskeet, sumun haroilu, sylkeminen – kaikki nämä ovat opettajia. Oppimista tapahtuu aina. Suhteessa veteen tämä yleistys muuttuu

käytännön ohjeeksi, koska vesi on läsnä lähes kaikkialla ja koko ajan. Voimme siis oppia vedestä ja sen avulla jatkuvasti, tietoisesti tai tiedostamattomasti.

Dialogisuus-suhteen muodostamisen haasteista

Vettä on kaikkialla. Se vaikuttaa meihin jatkuvasti, suorasti ja epäsuorasti. Siksi dialogisen suhteen muodostaminen siihen on vaikeaa – meidän on haastavaa, ellei jopa mahdotonta, käsittää kaikkia veden vaikutuksia suhteessa Minäämme. Yksi suurista ongelmista dialogisen suhteen muodostamisessa veteen on sen resursointi:

”Vesivaran käsite avaa tietynlaisia ihmisen ja veden välisiä suhteita ja sulkee samalla pois toisenlaisia veden ymmärtämistapoja. Se ohjaa tarkastelemaan vesikysymyksiä resurssien käytön optimointina ja sulkee pois kysymyksen vedestä erilaisten maailmankatsomusten ja poliittisten kamppailujen alueena.” (Käkönen 2010, 12)

Käkösen kuvaamassa maailmassa vedelle ei löydy sijaa muussa kuin taloudellisessa mielessä. Vesi nähdään vain ihmiselle hyödyllisenä resurssina. Jotta tästä pisteestä päästään eteenpäin, on otettava askel kohti hyväksyvää ymmärtämistä. Resurssiajattelu on inhimillistä, mutta kuten kaiken ei-inhimillisen kohdalla, myös helposti alentavaa. Se tekee vedestä *yleisen*, kun sen nimenomaan tulisi olla *paikallinen*. Veden mittaaminen ja ulkoa päin määrittely ei auta meitä pääsemään yhteyteen veden kanssa vaan enemmänkin etäännyttää meitä siitä. (Neimanis 2014, 10–11) Ongelmallisen resursointiajattelusta tekee se, että siitä puuttuu empatia. Mitä enemmän vettä yleistää, sitä vaikeampaa sen kanssa on olla dialogissa. Huomasin itsekin opinnäyteprosessin aikana, että halusin usein yleistää vettä ja sen ominaisuuksia. Koska tällöin sen kanssa oleminen ja sen tutkiminen on, ainakin näennäisesti, helpompaa. Toisaalta juuri tällainen yleistys voi aiheuttaa ongelmia, kun harjoittaa vaikkapa Tai Chi'tä vedessä:

Francesco: Couple of things. Like Maria said the balance is the first thing. [...] that it's changing, the sense of balance. But as well the sense of orientation. If you don't have any visual, what's the word...

Gabriele: Orienting point.

Francesco: Yea, kinda. So if you don't have any of those then it [keeping balance] becomes really hard.

(Gabriele & Francesco 4.6.2016)

Toteutin yhdessä Tai Chi -opettajien kanssa Lauttasaaren uimarannalla työpajan, jossa Tai Chi'tä tehtiin vedessä (ks. liite 1, työpajakuvaukset). Francescolla oli vaikeuksia pitää tasapainonsa vedessä. Itselläni oli samansuuntaisia kokemuksia. Tämä johtui mitä luultavimmin siitä, että katselimme merelle päin, jossa oli todella vähän kiinteää maata. Vesi siis näyttäytyi laajana ja kaikkialle levittyvänä. Oli vaikeaa pitää tasapaino, koska ei ollut mitään kiinteää pistettä johon keskittyä. Samalla jaloille loiskuva kevyt aallokko aiheutti oman haasteensa tasapainoiluun. Veden laajuus teki keskittymisestä vaikeaa. Meidän olisi tullut ottaa jokin asia, johon keskittyä: liike, hengitys jne. Eli tehdä yleisenä levittyvään veteen paikallinen suhde. Mutta se oli vaikeaa, jopa Francescolle, joka on harjoittanut Tai Chi'tä yli kymmenen vuotta. Nämä kokemukset ovat hyvä esimerkki siitä, miten haastavaa veteen on luoda dialoginen, kehollinen suhde.

Takaisin resurssiajatteluun. Se syntyy ihmisessä jo varhain, kun alamme käyttää vettä omiin tarkoituksiimme. Esimerkiksi leikin kautta voimme oppia olemaan jälleen yhteydessä veteen. Voimme valita: haluammeko käyttää vettä kasteluun, toisin sanoen resurssina, kuten Kani tai Ruu, vai mieluummin leikkiä sen kanssa kuten Puh ja Ihaa (Milne & Shepard, 2000; ks. myös Root & Craig 2001)? Jälkimmäisen vaihtoehdon valitessamme olemme jo asettuneet dialogiseen suhteeseen veden kanssa ja hyväksyneet sen Toiseuden. Leikkiin ja sen dialogisuuteen syvennyttään enemmän seuraavassa luvussa.

Resurssiajattelun lisäksi yksi tyypillisimmistä tavoista suhtautua veteen on inhimillistäminen. Veteen voisi liittää lukemattomia inhimillisiä piirteitä – ja

näin on tehtykin kautta aikojen. Meri on julma, sade on virkistävä jne. Suhteessa dialogisuuteen tämä on kuitenkin helppo ja harhaanjohtava tie. Kaikki nämä määritelmät perustuvat inhimillisten piirteiden peilaamiseen. Tällainen retoriikka välineellistää veden, tekee siitä vertauskuvan. Arkikäytössä tällainen puhetapa toimii, mutta se astuu askeleen sivuun dialogisuudesta kärjistämisen kautta. Yhteyttä ei synny, koska nostamme esiin vain haluamiamme inhimillisiä piirteitä vedestä.

Tällainen inhimillistävän pienentävä asenne on hyvin yleinen tieteisfiktiossa. Jopa mennessään avaruuteen ihminen pyrkii löytämään itsensä kaltaista älykkyyttä. Tämä oletamus on sisäänkirjoitettu moneen populaariin tieteissatuun, esim. Star Trekiin. Kiinnostavimmat kohtaamiset syntyvät silloin, kun ihmisen kohtaama vastapuoli on jotain käsittämätöntä. Jotain muuta kuin kahdella jalalla kävelevä humanoidi. Toki tieteisfiktiossa ihmisestä ja hänen suhtautumisestaan maailmaan ja maailmankaikkeuteen avautuu useinkin hienoja ja uusia näkökulmia. Valitettavasti usein toiseuden tutkiminen on usein hyvin kapeaa ja nimenomaan inhimilliseen kokemuspiiriin sidottua. Usein ihminen etsiessään itsensä kaltaista älyä tieteisfiktiossa joko ohittaa tai tuhoaa vieraan älyn, jota hän ei ymmärrä (ks. Lem 1999, Simmons 2004, 2005). Onneksi toisenlaisiakin näkökulmia löytyy. Stanislav Lemin klassikkoteoksessa ”Solaris” ihminen on löytänyt planeetan, jota peittää elävä meri. Koko teos keskittyy tämän elävän meren tutkimiseen ja kuvailuun. Miten ihminen yrittää luoda yhteyden elämänmuotoon, jota hän ei lainkaan ymmärrä, jonka kanssa hänellä ei ole eikä tule olemaan mitään yhteistä kommunikaatiotapaa. Toisaalta myös elävän meren yhteydenottoyritykset, jos ne todella sellaisia ovat, hämmentävät ihmisvastaanottajaa. (Lem 1999) Tärkeintä ja kiinnostavinta Lemin teoksessa on juuri tämä yritys muodostaa yhteyttä kahden toisilleen täysin vieraan olennon kesken. Koska juuri tuon yrittämisen kautta valottuu, miten tarpeellista eri eliömuotojen välinen kommunikaatio on, vaikka se olisi kuinka vaikeaa.

Käsitykseni mukaan juuri tällaisessa yrittämisessä piilee jotain olennaista. Vesi ei koskaan tule taipumaan inhimillisyyden vaateeseen. Kuten Lemin kirjassa, on vedeltä inhimillisyyttä odottava lähestymistapa yksinkertaistava ja täten todellisesta yhteydestä etäännyttävä. Ja kun järki ei riitä, on otettava avuksi tekoja, jotka voisivat johtaa syvempään yhteyteen. Tällaista dialogista yhteyttä kuvaamaan esitän tässä kuvan Huvipuistotyöpajasta:

Kuva 6. Karoliina valaisee vettä taskulampulla.

Kuvassa on yksi huvipuistolaitteista, jossa vettä sai valaista vanhassa, pimennetyssä puhelinkopissa. Kopissa oli sekä eri värikalvoin kalvotettuja taskulamppuja sekä vettä erivärisissä kulhoissa. (ks. liite 3, Huvipuistotyöpajan yleisohje ja laitekuvaukset). Tässä tapauksessa tarkoitus oli juuri mennä Minä-Se -suhteen yli Minä-Hän -suhteeseen leikin kautta. Valaisun tutkimisen avulla mahdollistui uudenlainen näkökulma veteen, joka johdatteli kohti syvempää dialogista suhdetta. Tämä suhteen syventyminen oli aistittavissa koko työpajan huvipuistovaiheen ajan keskittymisenä. Käyn lävitse leikin ideaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia enemmän seuraavassa luvussa.

VESI JA LEIKKI

”Suuret keksinnöt tieteessä, taiteessa ja teknologiassa eivät ole yksittäisten nerojen luomuksia – niiden taustalla on erilaisten näkemysten hedelmällinen vuoropuhelu” (Wahlstedt, Tiede 2/2016, 62–63)

Leikki antaa mahdollisuuden kokea onnistumisen tunteita rajatun ympäristön, yleensä sääntöjen, puitteissa. Tähän säännönmukaisuuteen kuuluu samalla arvaamattomuus ja sitä kautta mahdollistuva virtaavuuden tila. Leikkiminen väistämättä haastaa olemassa olevia (yhteiskunnallisia) rakenteita ja vapauttaa energiaa yhteisesti koetun jännityksen ja ilon muodossa. (Csikszentmihalyi 2005, 114–115; Schechner 2016, 149–152; ks. myös kuva 6 sivulta 36) Edellä mainitut asiat toimivat suoraan suhteessa veteen. Käsitökseni mukaan nimenomaan leikki on yksi veden ydinolemusalueita yhdessä dialogisuuden ja kehollisuuden kanssa. Leikin kontekstissa haastaminen ja kyseenalaistaminen tarkoittaa avauksia dialogiin, jota voimme veden kanssa käydä:

”Lapsenahan sitä leikki vesiämpärissä, tai siis vannassa niinku sillai kaikenmaailman jutuilla ja läträs sil vedellä. [...] Et se peseytyminen on niinku se veteen liittyvä rituaali.” (Mervi 20.4.2016)

*Outi: Se oli muuten jännä kokemus se avanto, se on kyl todella energisoiva. Jos oli yhtään alavireinen tai jotain niin siellä kyllä piristyy. Mun teki mieli hyppii sen jälkeen, jotenki huutaa, juosta.
Salla: Joo se on ihana se semmonen kihelmöinti joka siitä jää.
(Outi & Salla 13.2.2016)*

Kuten Mervilläkin, suurimalla osalla ihmisistä on kokemusta veden kanssa tai vedessä leikkimisestä, johon sisältyy kiehtovaan uuteen elementtiin tutustuminen. Outilla ja Sallalla kokemus taas oli avantouinnin jälkeen energisoiva. Leikinomaisen keveyden ja välittömyyden kautta mahdollistuu, kuten Mervin kommentissa, dialogisen ja kehollisen suhteen luominen veteen.

Ennen kuin lähdemme tutkimaan, mitä tällaisen suhteen luominen voisi tarkoittaa, tulee eritellä toisistaan peli ja leikki, jotka molemmat ovat leikin erilaisia puolia. Pelissä on selvät pelaajat ja säännöt, ts. rakenteet, kuten vaikkapa jalkapallossa. Leikki taas on vapaampaa, aina osallistujien määrästä sääntöjen määrittelyyn. Sääntöjen rikkominen ja uudelleen muodostaminen voi jopa olla leikin yksi keskeisiä tekijöitä. (Schechner 2016, 152–153, 174) Asiaa voi tarkastella myös luontosuhteen kautta. Klassinen, 1700-luvulla syntynyt englantilainen puutarha, eli maisemapuutarha, täytyi puolestapuhujiensa mukaan olla koskemattoman ja villin luonnon mukainen. Tämä oli vastaisku ranskalaista, muotopuutarhaa, vastaan joka oli tiukan geometrinen ja hallittu. (Johansson & Kokkonen 2010, 239–240) Suhteessa veteen ja dialogisuuteen on näkemykseni mukaan käytettävä leikin ja/tai maisemapuutarhan tematiikkaa. Toisin sanoen: jos suhteen määrittää liian tiukaksi ja muodolliseksi, siitä tulee ja se toteutuu enimmäkseen sellaisena, jollaisena sen haluamme nähdä. Valmiista määritelmistä on valmistauduttava luopumaan, mikäli ne osoittautuvat liian kahlitseviksi – veden on annettava virrata. Suhde veteen toimii paremmin jos sääntöjä voi muuttaa halutessaan. Vaikkapa jalkapallon tiukan struktuurin soveltaminen veteen toimii virtausta estävästi ja siten huonosti.

Tärkeä asia leikin sujumisessa on flow. Flow'n synnyttämiseksi ja ylläpitämiseksi on tehtävä työtä, joka usein on ei-tietoista. Tämä ei tarkoita, että järjellisestä ajattelusta ja loogisesta päättelystä olisi luovuttava, vaan että järki olisi asetettava rengin, ei isännän asemaan. (Siivola 2008, 34–35) Miten sitten asettua hyväksyvään tilaan, jossa järki ei ohjailisi toimintaa? Miten luopua omista odotuksista? Tämä tapahtuu luonnollisesti silloin, kun leikkiin tulee flow mukaan. Schechnerin (2016) mukaan: kun leikin flow on saavutettu, leikkijästä tulee osa leikkiä eikä hän kiinnitä enää huomiota tietoisuuteensa: "[...]raja sisäisen, psykologisen itsen ja suoritettujen toiminnan välillä sulaa pois" (ibid., 159). Esitän, että juuri tällaisissa Schechnerin kuvaamissa tilanteissa tilanteessa flow'sta tulee virtaavuutta (ks. kuva 2 sivulla 19 ja kuva 3 sivulla 20). Jääksi jämähtäneet omat sisäiset rakenteet

sulavat ja vesi pääsee virtaamaan. Tällainen itsensä uudelleen luominen heittäytymällä onkin tärkeää vesisuhteessa. Vain sulautumalla veden yhteyteen voi se muodostua todelliseksi ohjaavaksi virraksi. Mutta tämä ohjautuvuus ei ole vain kyseisellä hetkellä tapahtuvan leikin määrittelyä vaan syvempää ja kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä. Leikissä on olemassa alati muutoksen tervetulleeksi toivottava muoto, jonka omaksuminen auttaa vesisuhteen muodostamisessa.

Vaikka veden resursointia on käsitelty aikaisemmin dialogia vaikeuttavana ajatusmallina, tarjoaa se tässä yhteydessä oivan lähestymiskulman. Vesi on yhteinen resurssi, joita eivät saisi määrittää valtioiden rajat. Tämä on tietenkin haasteellista, kun kukin valtio pyrkii pitämään kiinni resurssiajattelun mukaisesti omista vesivarannoistaan (Raumolin 2010, 108). Leikin ja taiteellisen prosessityöskentelyn näkökulmasta tämä nähdäkseni tarkoittaa sitä, että meillä kaikilla on vettä, jota voimme luovuttaa prosessiin. Mitä tiukemmin pidämme kiinni omasta mielipiteestämme, omasta vedestämme, sitä enemmän eripuraa ja jyrkkiä jakolinjoja synnyttämme. Toisin sanoen, leikki ei suju. Kun luovutamme oman vetemme yhteiseen käyttöön ja vedet sekoittuvat, syntyy jotain uutta. Kokemukseni mukaan mitä enemmän vettä prosessiin luovuttaa, sitä syvempää tämä löydetty uusi on. Toisaalta leikki voi myös löytyä totuttujen rakenteiden sisältä:

Esa: Miten sun suhde veteen on muuttunu ton [Aquaharan] kautta? Onkse edes validi kysymys?

Outi: On, se on hyvä kysymys. Mun vesisuhde on muuttunu silleen että mä en enää ollenkaan halua mennä uimaan. Vaan mä tuun uimahalliin pitämään hauskaa. Eli mullon nenäklipsi ja uimalasit ja sit mä polskuttelen vedessä niinku lapsena. (Outi 15.2.2016)

Yllä Outin suhde veteen on muuttunut Aquahara-vesiterapian myötä. Lähtökohtaisesti uimahalli ei tarjoa aikuisille mahdollisuutta leikkiä veden kanssa. Mutta jos vettä itsessään lähestyy eri näkökulmasta, voivat olemassa olevat rakenteetkin tarjota siihen uuden näkökulman. Outin kommentissa uiminen näyttäytyy vähemmän leikkinä ja enemmän hyväksyttynä

käyttäytymismuotona uimahallissa. Mutta kun suhde veteen on muuttunut leikilliseksi, voi tiukastikin rajatussa ympäristössä tehdä sen kanssa jotain muuta kuin mihin suuntaan ympäristö toimintaa automaattisesti ohjaa.

VESI JA VASTUSTUS

“If water is not responding to us in the way we need it to, we may not be responding the way water needs us to.” (Neimanis 2014, 18)

Veden yksi perusominaisuuksista on se, että se kannattelee (ks. Pursiainen et al 2014, 150–151). Tuo kannattelu mahdollistaa luottamuksen ja on ensimmäinen askel kohti dialogista suhdetta. Samalla kannattelun ominaisuus voidaan nähdä myös vastustuksena. Mitä suuremmalla voimalla vettä vastaan käy, sitä enemmän se panee vastaan. Miten löytää kellumisen, sukeltamisen, veden kanssa olemisen tasapaino? Vastustus on minulle taideprosesseissa jatkuvasti toistuva elementti. On tärkeä, miten tähän vastukseen reagoi: käyttäkö sen hyväkseen vai luovuttaako (Bogart 2004, 151–152)?

Bogart (2004) toteaa: ”Jokainen teko synnyttää vastustuksen itseään vastaan. [...] Vastustuksen kohtaaminen ja voittaminen on sankarillinen teko, joka vaatii rohkeutta ja yhteyden toiminnan syyhyn” (ibid., 145). On huomattava, että sankarillisuus tarkoittaa tässä kohtaa aivan arkista oleilua ja tekoja veden äärellä ilman suuria tekoja. Vaikkapa uudessa vastustus syntyy luontaisesti, kun vettä vasten puskee. Toisaalta tuossa teossa on olemassa läsnä rohkeus, joka syntyy veden varaan heittäytymisestä. Ja vielä syvemmin: ensinhän pitää opetella uimaan, totutella olemaan veden varassa maanisäkkäänä. Ei mikään helppo tempu. Täten uimiseen liittyykin jo paljon syvää rohkeutta, joka ei välttämättä ole heti näkyvissä.

Kiinalaisen lääketieteen mukaan vesi on tunteiden, etenkin pelon ja rohkeuden, elementti. Kun vesi virtaa, se ilmentää rohkeutta. Kun se on pysähtynyt, siihen kerääntyy pelkoa. (ks. Vinokur 2015, 136–140). Joten: rohkeutta ei synny, jos ei ole liikettä. Ja liike synnyttää vastustusta, vaikkakin samalla myös kannattelua, kuten esimerkiksi uudessa. Jos tämän vastustuksen kykenee kääntämään takaisin kannatteluksi, voimavaraksi, siihen usein

liitetty epämiellyttävyyden tunne muuttuu. Sain itse tällaisen kokemuksen Aquahara-sessiossa. Aquahara on vesiterapiaa, jossa terapeutti kannattelee käsillään asiakasta tämän kelluessa vedessä.

Outi: Melkein aina ensikertalaiset on aika jäykkiä. Sä olit aika rento. [...] Pääsääntöisesti sellaset jotka ei oo tehny mitään vastaavaa aikasemmin, niiden kehot on aika jäykkiä aluks. Siihen voi mennä aika pitkäänkin ennenkun ne tajuaa rentouttaa esimerkiks lantion ja polvitaipheet. Millon se mun työ helpottuu tosi paljon. Ja siit saa paljon enemmän irti.
Esa: [...] siis ihan ultimaalinen osotus et miten vesi kantaa. [...] Kyl mä mielestäni suht hyvin kans pystyin rentoutuun. Joo. Mut et jos sitä tekis useemmin niin mä uskon et pääsis vielä syvemmälle siinä. [...] Mikä on se, et pääsis sellaselle rajalle, et pystyis ihan täysin rentoutuun. Mut et kuitenkin olis sen verran tietonen ettei sitte nukahtais.

Edellä olevien kommenttien pohjalta voidaan todeta, että vastustus ja kannattelu ovat saman asian kaksi puolta. Oma suhtautuminen ratkaisee, kumman puolen asiasta kokee. Vesi kyllä kantaa, mutta siihen pitää ensin luottaa. Juuri tuon luottamuksen saavuttaminen oli minulle haastavaa. Minun piti luottaa samanaikaisesti sekä veteen että Outiin. Onnistuinkin siinä kohtuullisesti, ehkä siksi, että tunsin Outin jo etukäteen. Epäilemättä ennen aiempaa tuttavuuttakin olisin pystynyt rentoutumaan tilanteessa antautumalla luottamuksen varaan. Usein kuitenkin juuri veden vaarallisuus, ts. pelko hukkumisesta, saattaa estää luottamuksen syntyä veteen.

Tällainen luottamus on kuitenkin myös taiteellisen prosessityöskentelyn ytimessä. Virheitä ei ole, on vain erilaisia suuntia. Jotakin tapahtuu aina. Näkemykseni mukaan mitä enemmän tämän ajatuksen hyväksyy osana työskentelyn ydintä, sitä hedelmällisempi prosessi on. Tätä hyväksymisen tematiikkaa minun oli vaikea sallia osana omaa prosessiani, koska luontainen kyseenalaistamiskykyni on hyvin vahva. Miten siis oleilla veden kanssa ilman, että se voimien viemisen sijaan antaakin niitä? Mitkä ovat ne keinot – muu kuin luottamus – joilla vastustus käännetään kannatteluksi?

Siivola (2008, 37) kertoo virtauksesta näin: ”...vain viitaton, tietön tie voi viedä perille, sinne jossa jo olemme koko ajan olleetkin.” Tässä metaforisessa toteamuksessa vastustuksen elementti on läsnä kahdella tavalla. Sekä raivaamisen että omalle olemiselle ja tekemiselle sokeutumisen muodoissa. Tietön tie on hankalampi kulkea kuin valmis, koska on tehtävä raivaustyötä, mentävä siitä, mistä ei ole ennen menty. Tällaisessa matkustusmuodossa epäileminen on usein vahvasti läsnä oleva tekijä. Ja tällöin on myös helppo sokeutua jo tehdylle työlle. Väsyttää, ei jaksa. Ahdistavat kysymykset nousevat helposti määrittäviksi tekijöiksi. Silti sitä on jo perillä, usein itse tätä tajuamatta. Itse koin opinnäyteprosessin hyvin usein raskaaksi tienraivaamiseksi. Näissä epäilyksen kohdissa pyrin aina muistuttamaan itselleni, että samalla kun matkustan, olen, kuten Siivola huomauttaa, jo perillä. Tällöin vastustus voi toimia nimenomaan sisäisenä oppaana sille, milloin pysähtyä, milloin puskea eteenpäin.

Siivolaa mukaillen ja tien metaforaa hyväksi käyttäen voidaan todeta, että veden varassa matkustaminen on maata pitkin kulkemiseen verrattuna virtaavampi matkustusmuoto. Vesi vie joka tapauksessa eteenpäin ja virratessaan kannattelee. Tosin tämä kannattelu vaatii paljon myös omaa työskentelyä. Oli se sitten aktiivista työtä, kuten uimista, tai matkaan etukäteen valmistautumista vaikkapa veneen veistämisessä muodossa. Samalla veden varassa oleminen vaatii enemmän henkilökohtaista ponnistelua kuin tietä pitkin kulkeminen. Koska vesi ei tarjoa niin vankkaa pintaa kuin maa. Toisaalta veden eteenpäin pyrkivä luonne luo joka tapauksessa suojaavan rakenteen matkalle. Vedelle pitää vain antaa lupa. Pitää luottaa veden kannatteluun ja suuntaan, joka on suurilta osin tuntematon – ja tämä on usein haastavaa. Tällöin pitäisi irrottautua prosessista hetkeksi ja tehdä jotain muuta. Siivola, leipoa, tuijottaa tyhjyyteen. Itselleni oli vaikeaa tunnistaa näitä kohtia ja etenkin mennä kohti sellaisia tekoja, jotka eivät suoraan kohdistuneet opinnäytteeseen, mutta auttoivat sitä eteenpäin. Yksi kaikkein ristiriitaisimmista tunteista on ollut se, kun työ on mennyt eteenpäin ilman suuria ponnisteluja. Rakenteellisesti voidaan todeta, että juuri tällöin virta vie

mukanaan, aina ei tarvita suuria ponnistuksia vaan pysähtymistä ja kuuntelemista.

Jos vettä pyrkii ohjailemaan liiaksi ulkopuolelta, vastustus lisääntyy ja matkaajan olo tukaloituu. Ja taas veden rakenne tulee vastaan: määränpäähän pääsee aina. Pyrkimys tulisi olla kohti avaamista, ei sulkemista. Luottamuksen, kannattelun ja heittäytymisen teemoja voi kokea vaikkapa näin:

"[...]mä leikin silleen altaassa et mä tyhjensin kaikki mun keuhkot. Sit mä menin altaan pohjaan. Ja sit mä katoin milloin se paniikki iskee. Se iskee aika tosi nopeesti. Jos sä et saa sitä ajateltua toiseen. Kun keuhkoissa ei oo enää yhtään ilmaa. [...] Mitä tapahtuu jos mä niinku vaan oon tässä?" (Anton 20.4.2016)

Esa: How was it to communicate with a scientist? How did you collaborate, communicate?

Rosemary: So initially, it was, actually the whole time, it was challenging, it was really hard. [...]because the language we were often talking, we were saying maybe the same words but our meaning of those words was so different [...] we had to find another way. And it meant that new things did emerge but it took time. It wasn't a quick process. It took lot of meetings. (Rosemary 10.2.2016)

Sekä Antonin että Rosemaryn prosesseissa oli läsnä todellista vastustusta. Antonilla oli suora kehollinen suhde veteen. Rosemaryn tapauksessa kyse oli kahden ihmisen välisestä dialogisesta vastustuksesta. Tulkintani mukaan Antonin kuvailussa "toinen" on paniikin poisajattelemista silloin, kun oma keho pyrkii saamaan ilmaa sisäänsä. Taiteellisessa prosessityöskentelyssä tällaiset hetket ovat jatkuvia ja toistuvia. Tuntemattoman äärellä oleminen ja siitä ammentaminen, jonka äärellä näissä prosesseissa kuitenkin jatkuvasti ollaan, on paniikkia herättävä kohta (Vuori 2008, 14). Tällöin tulisi toimia juuri kuin Anton – luottaa. Katsella, kuulostella omaa paniikkia ja sen jälkeen päästä sen ylitse. Harjoitus ja toisto ovat tässä avainsanoja. Myös aika on tärkeä tekijä, kuten Rosemaryn kommentista voidaan todeta. Virta kyllä vie eteenpäin, vaikka siihen saattaa mennä kauankin aikaa. Luottamus prosessiin ja sen osatekijöihin ovat tärkeitä seikkoja.

Vastustus toteutuu molempien haastateltavien kohdalla. Tämä ilmiö tapahtuu eittämättä sekä yksilöissä että ryhmissä, jolloin ollaan joka kerta ratkaisevalla, pienellä tai suurella, kynnyksellä. Palatako johonkin tunnettuun, aiemmin suunniteltuun ja enemmän turvalliseen? Vai heittäytyä tuntemattomaan tietämättä, mitä sieltä tulee? Veden rakennetta ja olemusta mukaillen jälkimmäinen vaihtoehto on lähes aina mielenkiintoisempi ratkaisu. Kuten Antonkin, voi sekä yksilön että ryhmän kannalta esittää kysymyksen: *Mitä tapahtuu jos mä niinku vaan oon tässä?* Ja sitten katsoa, mitä tuo oleilu synnyttää, millaisia mahdollisuuksia se avaa.

Csikszentmihalyin (2005) mukaan kahden ihmisen välinen intiimi suhde ei toimi, ellei se ”kasva kompleksisemmaksi”. Tällä Csikszentmihalyi käsitykseni mukaan tarkoittaa, että Toisesta tulisi oppia uutta ja kuunnella häntä siten, että myös oma kasvu, ja tätä kautta suhteen laatu syvenisi. Mitään yleispätevää ohjetta tähän ei ole, jokaisen täytyy itse ottaa selvää, mitä tulisi tehdä ja miten. (ibid., 156) Edellinen toimintatapa on sovellettavissa myös suhteessa veteen. Sekä ihmissuhteisiin että ei-inhimillisiin suhteisiin sisältyy vastustusta. Osana prosessia tämä oli yksi omien ominaisuuksieni koetinkivistä. Samalla tuo vastustus tarjosi myös mahdollisuuden Csikszentmihalyia mukaillen syvempään kompleksisuuteen. Toisin sanoen, ilman vastustusta suhde ei syvene, emme opi siitä uutta. Kun panemme itsemme likoon, puskemme vettä vasten, voimme oppia jotain uutta koska tavoittelemme jotain, jota emme aivan ymmärrä, jotain, joka hämöttää epäselvästi ja tavoittamattomasti jossakin käsityskykymme rajamailla.

Edelliseen viitaten: puhuttaessa veden vastustuksesta kyse on usein käänteisesti omasta vastustuksesta. Koin opinnäyteprosessin aikana usein, että oma vastustukseni on suurempi kuin veden: pystynkö luopumaan omasta mielipiteestäni? Pitääkö minun? Kuinka paljon pitää tulla vastaan? Vastaukset näihinkin kysymyksiin auttavat eittämättä eteenpäin. Silti toisinaan on hyödyllistä, että kysymyksiin ei pyrikään vastaamaan tietoisesti.

Tämän prosessin aikana minua on auttanut huomattavasti se, että muotoilen kokemani vastuksen kysymykseksi ja annan alitajuntani tehdä töitä vastauksen löytymisen eteen. Taiteellisessa prosessityöskentelyssä tämä voi tarkoittaa isojen kysymysten asettamista alitajunnan alueelle. Fyysisen maailman resurssit tulevat usein vastaan – tila, aika, jne. Toisaalta jos alitajuista työtä tekee hyvissä ajoin prosessiin valmistautuessaan, saattaa tällaiseen alitajuiseen työhön käytetty aika lyhentyä huomattavasti ja vastaukset saattavat tulla yllättävän nopeasti. Tai sitten eivät ollenkaan, mutta sekin kuuluu osana prosessiin. Ratkaisu löytyy aina, eikä se välttämättä miellytä, sekin on osa veden vastustusta ja virtausta.

VEDEN KIERTO, RAJAT JA PYSÄHTYMINEN

"[...]1700-luvulla luonnon teologit käyttivät veden kiertoa esimerkkinä jumalallisen suunnitelman loisteliaisuudesta" (Käkönen 2010, 14)

Käkösen kuvailema jumalallinen suunnitelma kertoo jotain olennaista vedestä. Se on transsendentti elementti. Silti usein alistamme sen pelkäksi käyttövaraksi. Suhteessa taiteelliseen prosessityöskentelyyn tällainen ajattelu johtaa umpikujaan. Ajatellessa vettä rakenteena on otettava huomioon vähintään sen aiemmin esitellyt aspektit. Vaikkapa suunnitellessa taidepedagogista prosessia voidaan asettaa tiettyjä rajoja, joiden varassa toimia. Nämä rajat ovat jotain veden ulkopuolista – patoja, ojan kaivamista. Kuitenkin, mitä kauemmas suunnittelussa mennään perusasioista, sitä enemmän prosessikin muuttuu resurssiksi, jossa veden ominaislaadut lientyvät yhä enemmän ihmisen egoa palveleviksi elementeiksi. Vedelle on tarjottava uoma, allas tai oja ja sitten katsottava minne se menee ja vie. Ja sitten on seurattava sen kiertoa:

*Mervi: Mie tykkään yleensä kyl juoda vettä ihan koko ajan ko saunoo.
Anton: Se on just se kiertää, se kierto. (Mervi & Anton 20.4.2016)*

Mervin ja Antonin kommentteissa korostuu kierron merkitys osana veden toimintaa. Kun veteen kohdistaa ärsykeitä, tässä tapauksessa saunan kuumuuden, tapahtuu kehollista kiertoa. Suhteessa taiteelliseen prosessityöskentelyyn tämä näyttäytyy prosessin ruokkimisena erilaisilla elementeillä. Heitämme itsemme pyörteeseen, ehkä etukäteen aavistaen, missä nousemme pintaan. Huvipuistotyöpajassa kierto tuli esiin seuraavassa kuvassa:

Kuva 7. Huvipuistotyöpajassa syntynyt ehdotus vesiprojektiksi.

Työpajassa kaksi ryhmää teki ehdotuksia erilaisten projektien toteuttamiseksi, joissa vesi olisi olennaisessa roolissa. Näistä ehdotuksista piirrettiin kuvat. Toisen ryhmän ehdotuksen mukaisesti kuvassa 7 tämä näyttäytyy pissaavana poikana, jonka virtsan ”Mehustin” prosessoi kuplajuomaksi. Tämä banaali kuvaus paljastaa jotain hyvin olennaista veden kierrosta. Vesi kiertää väistämättä, meistä juurikaan välittämättä.

Kuitenkin juuri tuo kierron helppous voi olla usein vaikea saavuttaa. Vedenomaisessakin rakenteessa prosessiin vaikuttavat tekijät (esim. oppilaat, materiaalit ja niin edelleen) tulee ottaa jollakin tavalla huomioon. Myös huomiotta jättäminen on valinta. Kokemukseni mukaan mitä enemmän näitä muita vaikuttimia, veteen imeytyviä tai imeytyneitä elementtejä kieltää, sitä raskaammaksi ja epäorgaanisemmaksi prosessi muuttuu. Toisin sanoen kierto häiriintyy.

Mitä sitten tulisi määritellä prosessin alussa, jotta kierto pysyisi luonnollisena? Vedenomaisessa rakenteessa hyvin yleiset rajat ovat riittävät.

Näitä ovat muun muassa paikka, aika, aihe ja ihmiset. Kootaan nämä osatekijät yhteen ja sitten annetaan niiden vaikuttaa toisiinsa veden rakennetta myötäillen. Kiertoa tapahtuu joka tapauksessa, olennaista on, miten siihen suhtautuu. Näkemykseni mukaan mitä vapaampaa oleminen, vaikuttaminen ja vaikuttaminen prosessissa on, sitä hedelmällisempää se on. Lohkaise jäävuori irti ja anna sen mennä menojaan. Taiteellisen prosessityön näkökulmasta tämä tarkoittaa jatkuvaa omien intressien tarkastelua ja, tarvittaessa, niistä luopumista. Mitä enemmän odotuksia prosessiin kohdistaa, sitä todennäköisempää on näiden odotusten vastustus. Virtaavuuden hyväksyminen on avainasemassa. Suunnitelmia voi tehdä, mutta on hyvä olla valmis heittämään ne menemään tarpeen tullessa. Käsitteiden ja kokemukseni mukaan monet prosessin osat ovat yleensä aivan jotain muuta kuin mihin alussa tähtäsi, joten miksi työtään ei voisi helpottaa hyväksymällä ja luopumalla?

Mikä sitten on hyvä määrä rajoituksia? Mielestäni jokainen prosessi vaatii harhailua. On kokeiltava, mentävä takapuoli edellä puuhun, ei-tiedettävä ja harpaitava kunnes *jotain* tapahtuu. Ja *tämä jotain on aina oikein*, aina askel oikeaan suuntaan, vaikka sitä ei juuri tapahtumahetkellä tunnistaisikaan. Kaivaessani joenpohjaa veden virtaukselle täytyi minun aina välillä pysähtyä miettimään: onko tämä oikea raja? Kuten John Cage asian ilmaisee: “*Find a place you trust, and then, try trusting it for awhile*”.

Miten sitten huomata rajojen tarve? Yksi avaintekijöistä tässä asiassa on pysähtyminen. Ilman pysähtymisen tekoa voi jatkuva virta viedä mukanaan. Vaikka usein halusin itsekin pysähtyä prosessin aikana, huomasin tarpeen usein vasta pitkän ajan kuluttua. Tällöin se yleensä ilmoitti itsestään tilsistymisenä, turhautumisena tai jonain muuna kuluttavana tunteena. Pysähtyminen on tärkeää – mutta on tärkeää myös huomata, milloin pitää jatkaa eteenpäin.

Anton: Mua kiinnostaa se et mihin toi kylpemisen katarttinen puoli liittyy. Miks sen jälkeen on jotenki vaan hyvä olo?

[...]

Mervi: Miust tuntuu et se vois olla myös jotenki henkisellä puolella pysähtyminen jonnekki.

Hannaleena: Niin koska saunoessa ei voi tehdä kauheesti mitään. Siinä menee niin niinku peruselementin äärelle. Et sun pitää oikeesti kuunnella sun kehoa. Tosi alkeellisella tasolla, että onko täällä liian kuuma minulle? Et mennään niinku niin perusasioitten äärelle. Siinä mielessä se on semmonen meditatiivinen. (Hannaleena & Mervi 20.4.2016)

Antonin, Mervin ja Hannaleenan kommentoissa näkyy pysähtymisen tematiikkaa. Paikallaan tehtävät teot, jossa vesi vaikuttaa meihin ilman omaa toimintaamme, esimerkiksi saunominen, voi avata tietoisuutta, jolloin olemme avoinna uudelle. On huomattava, että on olemassa ainakin kahdenlaista pysähtymistä. Itse aiheutettua ja prosessin aiheuttamaa. Kummallakin on paikkansa ja tehtävänsä. Kuten Hannaleena asian ilmaisee: ”Onko täällä liian kuuma minulle?” Tällaisissa kohdissa dialogisuus astuu peliin. Pysähtymisen hetkellä on kuulosteltava pitääkö edelleen olla pysähdyksissä vai pitääkö jo mennä eteenpäin? Tällainen pohdinta oli opinnäyteprosessissa itselleni jatkuvaa ja usein myös kuluttavaa. Jälkikäteen tajusin, että juuri niissä kohdissa kun pohdinta alkoi kuluttaa, minun olisi pitänyt jatkaa matkaa. Tämän kynnyshetken huomaaminen helpottui huomattavasti mitä pidemmälle prosessi eteni. Tällöin myös turhautuminen osoittautui hyödylliseksi työkaluksi. Vaikka sitä olikin vaikea sietää, oli se vähintäänkin hyvä merkki siitä, että jotain tapahtuu. Tai että jotain tarttis tehdä, että pääsisi eteenpäin. Juuri tuo *tarve pysähtyä* on kokemukseni mukaan niin vaikea tunnistaa. Tämän tarpeen ohittaminen tai tunnistamatta jättäminen aiheuttaa ahdistusta. Jos pysähdyksen tunnistaa osaksi prosessia, voi sitä käyttää hyödyksi, päästä siitä ylitse, elää sen lävitse. Tällöin turhaudesta ja pysähtymisestä tulee voimavara, joka on prosessin ytimessä.

Pysähtyminen ei voi olla jatkuva tila. Niin kuin vedenkin, pitää prosessikin olla myös liikkeessä, jotta se ei kuolettuisi. Pysähtyminen poistaa vedestä vastuksen näennäisesti. Vesi on kuitenkin jatkuvassa liikkeessä ja siten myös

vastustus vaikuttaa jatkuvasti. Jos olemme virrassa paikallamme, se joka tapauksessa työntää meitä johonkin suuntaan. Toisaalta liikkumistapa ja rytmi voivat muuttua: pauhaavaa koskea seuraa hitaampiliikkeinen joki tahi järvi, joissa haihtuminen ja pyörteily saattaa johtaa tyyneyteen, tuuli aiheuttaa taas liikettä veden pinnassa ja niin edelleen. Rytmii on olennainen osa vedellisen prosessin liikettä eikä sitä voi löytää ellei herkisty kuuntelemaan. Milloin tarvitaan pysähtymistä, milloin liikettä? Rosemary kuvailee asiaa näin:

“So all together we were, I guess, finding our way. There were moments when I was very frustrated. I was very impatient about not being able to progress. [...] Ultimately that was the only way to have any genuine meaning to the whole and entire group without someone just imposing the ideas on this what we should do.” (Rosemary 10.2.2016)

Rosemaryn kertomassa esimerkissä yhteistyötä ovat tekemässä sekä tiedettä taideihmiset. Yhteinen kieli pitää rakentaa neuvottelemalla ja tähän menee aikaa. Välillä vastus voi kasvaa liian suureksi suhteessa tehtyyn työhön. Tai se voi tuntua turhautavalta. Jokaisella on oma virtansa, ja he haluavat kaikki tuoda ne yhteen. Miten saada jokaisen ryhmän jäsenen osaaminen esille ilman turhaa turhautumista? Liedentääkö tällainen työskentely jokaisen osaamisen vain pieniksi puroiksi tai isoksi, liikkumattomaksi vesimassaksi? Jos liukenen täysin osaksi toisia prosessin elementtejä, inhimillisiä tai ei-inhimillisiä tekijöitä, osaksi ryhmää, vain nielen ja hyväksyn, miten erotun omana itsenäni? Nämä kysymykset ovat aiheellisia mutta toisaalta pelonsekaisia. Vesien sekoittuessaakin oma itse jää joka tapauksessa osaksi työskentelyä. Tämä ei välttämättä ole tietoinen prosessi. Vetemme sekoittuvat, olemme yhtä ja samaa vesivarantoa kaikki ja siten myös moraalisesti vastuussa toisistamme (Neimanis 2014, 17). Täysin toisiin liukeneminen ei välttämättä ole hyväksi. Tällöin onkin syytä vetää raja, kysyä: miten voin antaa tähän prosessiin oman veteni siten, että se hyödyttää muita, enkä itse kadota rajojani? Miten säilyttää kunnioittava suhde muihin prosessin osapuoliin (ks. Neimanis 2014, 8; 15)? Tällainen perusrajaaminen

auttaa selvittämään omaa asemaa prosessissa. On tärkeää huolehtia omasta vedestään, jotta se voi kiertää muiden kautta heitä auttaen.

Kaiken liukenemisen ja virtaavuuden keskellä omasta vedestä on huolehdittava. Omalle tietoisuudelle tulee asettaa *jotkin* rajat, jotta emme täysin liukene muiden vesiin ja muutu sitä myöden tahdottomiksi. Kyse on oman itsen ja ajatusprosessien tietoisesta hallinnasta, jolloin kestämmme myös paremmin kohtaamaamme (veden) vastustusta. Tällöin pystymme ohjailemaan ainakin joidenkin tietoisien tapahtumien suuntaa tarkkaavaisuutemme avulla. (Csikszentmihalyi 2005, 47, 50, 56–57) Tarvitaan siis hieman itsekuria. Toisaalta tämä tietoisuuden kokemus on samalla paradoksi, sillä vesi vaatii myös ei-tietävää tietoisuutta, ei-tietämistä, osiltaan jopa viettiä (ks. *ibid.*, 51–52). Täten onkin tärkeää suunnata tarkkaavaisuus täysin veteen. Täysi keskittyminen mahdollistaa täyden antautumisen, joka on näistä kahdesta olennaisempi aspekti. Kunhan jossain taustalla vaikuttaa jokin kaivettu uoma, johon vesi ohjautuu ja johon voimme upottautua, se riittää.

Toisaalta myös, kuten Neimanis esittää, juuri erilaisuus on kantava voima:

“[...] non-hierarchy does not mean homogenization; difference and differentiation are still fundamental and necessary facets of embodied being and relationality.” (Neimanis 2014, 14)

Neimanista mukaillen voidaan siis todeta, että erilaisuus on välttämätöntä ja tervetullutta – myös suhteessa veteen. Olemmehan kaikki erilaisia, joten voidaan olettaa, että niin ovat vetemmekin. Liukenemisessä toisien mielipiteeseen tai tapaan olla voi tässä mielessä nähdä sekä mahdollisuuden että uhan. Koska olemme erilaisia, olemme vahvoja. Liian pitkälle viety samastuminen voi kuitenkin johtaa ongelmiin. Vesi pysyy liikkeessä erilaisten mielipiteiden ja kehojen, ts. vesien, kohtaamisissa. Mitä enemmän nämä vedet alkavat muistuttaa toisiaan, sitä pysähtyneempää ja huonolaatuisempaa

vedestä tulee. Kuten luonnossa, myös taiteellisessa prosessityöskentelyssä laaja biodiversiteetti on hyväksi.

VESI, KEHO, LIIKUNTA JA HIKI

"[...]kun sä otat kasteen niin sehän vertautuu tietyllä tavalla kohtuun ja siihen että me ollaan tultu vedestä, me ollaan oltu vedessä aina. Ja me ollaan täynnä vettä, itessään" (Anton 20.4.2016)

Miten virittyä veden äärelle kehollisesti? Csikszentmihalyia (2005) mukaillen tähän virittäytymiseen tarvitaan sekä kehon että mielen toimintojen harjoittamista. Näihin lukeutuvat muun muassa aistit, liikunnallinen toiminta, tarkkaavaisuus ja motivaatio. Mikäli sekä keho että mieli jäävät harjoittamattomiksi, emme välttämättä edes huomaa meihin kohdistuvia ja meissä vaikuttavia tapahtumia. Ja mitä haastavampaa toiminta on psyykkisesti, sitä nautinnollisempaa se on. (ibid., 145–146, 151) Vaikka Csikszentmihalyi jakaakin kehon ja mielen kahteen eri olioon, ovat ne tämän tutkimuksen kontekstissa yhtä isoa kokonaisuutta. Lisäksi Csikszentmihalyin esittämään psyykkiseen haastavuuden ja nautinnon liittoon on todettava, että näin ei aina ole. Jotta tämä skenaario toteutuisi, pitää ihmisen olla virtaavuuden tilassa (kts. kuva 5, sivu 29). On myös tarpeen täsmentää, että tässä nautinnolla ei tarkoiteta välitöntä mielihyvän tavoittelua. Kyse on enemmänkin kehollisesta tietämyksestä ja tuntemuksesta, että suunta on oikea, että tekemisestä seuraa jotakin hyvää. Suhteessa veteen ja kehollisuuteen kaikki edeltävä tarkoittaa, että jos emme osaa kuunnella omaa kehon sisäistä vettämme, emme myöskään ole harjaantuneita huomaamaan sen muutoksia ulkopuolellamme. Kuten olen jo aiemmin todennut, pysähtynyt vesi on onnetonta vettä. Joten mitä tapahtuu, kun vettä liikutetaan tietoisesti, vaikkapa urheiluosuorituksen kautta? Pureudun kysymykseen haastattelujen kautta, jotka on tehty erilaisissa veteen ja kehollisuuteen liittyvissä työpajoissa.

Esa: Ottaen huomioon sen, että miltä kehossa tuntu ennen ja miltä tuntuu nyt niin mikä on ero?

Ari: Mun jalkoihin ei aiemmin sattunu. Plus ihan pikkusen vessahätä.

Hannu-Pekka: Mä en muista millon kylki ois sattunu näin paljon.

Johannes: Huomaan, että täytyy treenata juoksemista lisää.

Ari: Ei, ei pidä!

Johannes: Pitää!

(Ari, Hannu-Pekka, Johannes 18.5.2016)

Haastateltavat ovat juuri juosseet Cooperin testin. Maksimisykkeellä juostun kehollisen rääkin jälkeen kaikki kuitenkin tuntuvat olevan tyytyväisiä.

Tunnelma on leikillinen. Miksi ihmeessä kukaan haluaa asettua tällaiseen asemaan?

Näen tämän kilvoittelun itsensä voittamiseksi haluna kokea liikunnan – tai ehkä paremminkin *liikuntaleikin* – kautta iloa. Vaikka juokseminen itsessään on hyvin yksinkertainen toimenpide, liittyy tässä tapauksessa siihen monia leikin määritteitä. Yhdessä olo, itsensä kanssa kilvoittelu, kehollinen kokeminen. Lisäksi taustalla vaikuttaa mahdollisuus parantaa omaa tulosta – ensi kerralla pidemmälle! (Csikszentmihalyi 2005, 148–149) Kilvoittelun lomasta voidaan nähdä terve suhtautuminen maailmaan ja itseen. Voin kehittyä, minulla on mahdollisuudet. Vesi minussa liikkuu, se kiertää ja saan siitä iloa. Tämä leikin ja liikunnan tuottama kierto on tärkeää – näyttäisi siltä, että mitä enemmän ihminen omaa vettänsä kierrättää, sitä onnellisempi hän on. Omaa kehoa ja vettä tulee kuitenkin tässäkin tapauksessa kuunnella – liiallinen ponnistelu, tai sitten väärä nesteytys, tuovat helposti huonon olon:

Esa: Etkö sä juonu aika paljon kahvia, mitä se oli, seitsemän kuppia ennen tätä [juoksua]?

Ari: Vähintäänkin joo.

Esa: Kannattiko?

Ari: Joo, siis se oli aika hyvä päivä kahvinjuonnin suhteen, huono päivä Cooperin juoksun suhteen.

(Ari 18.5.2016)

Arin kommentteista voidaan todeta, että kehollinen tasapaino on tärkeää. Omat mielihalut ja -teot saattavat ohittaa kehollisen veden kierron tasapainon ja silloin seuraa ongelmia. Suhde omaan sisällä olevaan veteen tulisi käsitykseni mukaan olla intuitiivisen kunnioittava, jotta kehollinen virtaus mahdollistuisi. Arin tapauksessa liiallinen kahvinjuonti vaikeutti suoritusta, mutta tällaisten epätasapainotilojen pitkittymisellä voi olla myös kauaskantoisia seurauksia terveyteen (ks. Vinokur 2015, 31). Jos kehollinen veden kierto on otettu huomioon ja tätä kiertoa on haastettu sopivasti, seuraa siitä yleensä tasapainoa ja nautintoa:

Esa: Nyt on tultu Harjutorin saunaan. Ja tilanne on se, että nää [juoksijat] on polkenu polkupyörällä sieltä, nyt on 45 minuuttia suorituksesta. [...] Johannes, tuntuuko jano missään?

Johannes: Kyllä tuntuu. Kuivunu olo. Suussa on semmonen tahmea... (maiskuttelee) Kohta korkkaan oluen.

[...]

Esa: Nyt on saunottu ja juotu niin mikä on nesteolotila tällä hetkellä. Johannes?

Johannes: Vähemmän janoinen. Oikeastaan aika täydellinen. Sauna oli hyvä.

Esa: Miten tää sauna vaikutti sun nesteytykseen? Nesteolotilaan?

Johannes: Kiertävästi.

Esa: Miten se tuntuu kehossa?

Johannes: Kokonaisvaltaisesti. Hikoilin jokaisesta ihohuokosesta. (Johannes 18.5.2016)

Tämän lähemmäksi vettä on haastavaa päästä kehollisella tasolla. Ensin sitä on juotu, sitten hikoiltu urheilusuorituksen aikana ulos. Tämän jälkeen on hikoiltu uudelleen pyörälenkillä, sitten hikoiltu saunassa ja samalla vettä – ja muitakin nesteitä – on juotu uudelleen. Tämän jälkeen vielä pesut päälle. Johanneksen kommentteista voi huomata, miten vesi vaikuttaa hänessä koko matkan varrella kokonaisvaltaisesti, erilaisia kehollisia olotiloja luoden. Sallalla on samansuuntainen kokemus:

”Mä luulen et se hikoilu on kyllä jotenki, et sillon joku, tieysti sillä on joku puhdistava vaikutus mutta jotenki se kyllä tekee niinku tosi hyvää. Hikoilla oikein kunnolla.” (Salla 13.2.2016)

Salla ei ollut mukana juoksemassa Cooperia – hän on juuri tullut savusaunasta. Puhdistava vaikutus on edelleen olemassa, ilman liikuntaakin, koska kehon lämpenemisen myötä veden kierto kiihtyy. Voidaan siis todeta, että lämpö omalla vaikutuksellaan kierrättää vettä, puhdistaa ja virkistää ihmistä kokonaisvaltaisesti. Oli tuo lämpö sitten peräisin sisältä päin, itse tuotetusta toiminnasta, esim. urheilusta, tai sitten ulkopuolelta, vaikka kiukaasta. Näkemykseni mukaan itse tuotettu lämpö on kuitenkin nautinnollisempaa, koska silloin joutuu kamppailemaan lämmön eteen, eikä se tule ulkoapäin annettuna (ks. Csikszentmihalyi 2005, 17–19).

Vesi virtaa meissä välttämättä. Mitä enemmän annamme sen virrata – ja välillä myös teemme työtä virtauksen eteen – sen enemmän se meitä kannattelee. Minä-Sinä -suhdeajattelussa vesi voidaan kehollisessa mielessä nähdä kahdella tavalla. Joko kehossamme läsnäolevana, jatkuvasti vaikuttavana Sinänä. Tekee hyvää jakaa tätä Sinäämme toisten kanssa tekemisen, läsnäolon, hikoilun, jaetun leikin kautta.

Vinokurin mukaan kehon kuuntelu ja sen spontaaneista reaktioista nauttiminen on olennainen osa elämää. Tällöin järki ei liiaksi määrää ihmisen tekemisiä ja hän on tasapainoinen. ”Tämä hetki, tilanne tai tunne on tärkein opettaja.” (Vinokur 2015, 150) Kehollisuus osana erilaisia prosesseja on siis olennainen ja hyvin tärkeä. Hyvin usein juuri järki nousee, usein ulkoisista paineista johtuen, etualalle näissä prosesseissa. Meidän tulisikin palata omilla kehoissamme sille alkulähteelle, jossa veden kierto pääsee taas virvoittamaan meitä. Kehon käyttäminen ja etenkin hikoilu ovat tämän asian keskiössä.

VIIMEINEN RANTA – YHTEENVETO

Koko päivä on ollut sateinen. Ei, ei vain sateinen vaan myrskyinen. Tuuli on pessyt ikkunat moneen kertaan, pisarat kuin veitset tunkeutuneet ihooni kauppareissulla. Nyt olen turvassa, seison työhuoneessani ikkunan takana ja katson ulos. Miten sitä voikaan tulla noin paljon? Eikö se koskaan lopu? Missä on veden ääri?

Virtaaminen, heittäytyminen, ei-yymmärtäminen, symboliikka, metaforisuus, runollisuus, sattuma, kokonaisvaltaisuus, dialogisuus, kehollisuus, kuunteleminen, ei-tietäminen, rajat ja nöyryys. Nämä ovat joitakin niitä seikkoja joita pohdin tuijottaessani sitä ikuista kiertoa, joka avautuu työhuoneeni ikkunasta.

Kuin raapaisuja pinnassa, sitä tämä työ on. Kun niitä raapaisuja katselee hiukankin pidempään, ne ovat jo kadonneet, menneet virran mukana. Ehkä kuitenkin tässä hetkellisyydessä on jotain, joka jää elämään – *nimenomaan kokemuksen kautta*. Tämä työ ei ole valmis, se ei voi koskaan olla sitä, vedenomaisen luonteensa takia. Samalla tämä työ on valmis ja sitä kautta sulkee, kuin kaivo, jotakin veden olemuksesta sisäänsä. Vaan silti, nämä kuvaukset eivät riitä. Sillä:

Tämä työ on ehdotus maailmankuvaksi.

Tämä työ on kaivosta nostettu vesisanko.

Tämä työ on veden kokemuksellisuuden tarkastelua mustan aukon tapahtumahorisontissa.

Tämä työ on härmistymistä, imeytymistä, haihtumista, virtavuutta.

Tämä työ on myös omien rajojen tunnistamista. En koskaan kykene täysin käsittämään ja paketoimaan veden aihetta, se tulee aina olemaan minulle

Vieras, vaikka voinkin tehdä siitä yhä syveneviä havaintoja. Mikä lohdullinen, ihana tehtävä loppuelämäksi. Ja tämän hyväksymisen kautta koen vapautta.

Lopulta kyllästyn katselemaan sadetta. Pakkaan mieleeni, sydämeni, sieluuni ja kehooni niitä asioita, joita olen tällä matkalla oppinut, otan ne käyttöön, käytäntöön.

Virtaus: menen eteiseen, riisun sukat, avaan oven. Vastustus: epäröin kynnyksellä. Turhautuminen: seison edelleen paikallani ja kihisen. Nöyryys: ojennan käteni ulos ja annan sateen pestä näppäimistön pölyn pois huokosistani. Rohkeus: ryntään ulos hyppimään kuralätäköissä. Kehollisuus: Otan suihkun vesikourun alla. Symboliikka: kastan itseni uudelleen illassa joka lupaa pelkkää uutta. Leikillisuus: pyydystän vesipisaroita kielelläni.

Ja lopulta, metaforisuus: valun viemäriin osana sitä ikuista kiertoa, joka tällä pienellä pallolla jatkuu loputtomiin. Yhdyn esivanhempini niissä samoissa molekyyleissä, jotka väistämättä virtaavat kaiken elollisen läpi, yhä uudelleen ja uudelleen. Sadan alas monsuunina, huuhtelen Khyberin hiekkaista erämaata, imeydyn Tornionjokeen. Matka on johdattava minua aina eteenpäin, koko ajan kohti liikettä. Kohtaan jatkuvasti jotain vanhaa, jotain uutta, jotain lainattua, se kaikki virtaa, virtaa, virtaa, aina ja iankaikkisesti.

LÄHDELUETTELO

Bogart, A. 2004. Ohjaaja valmistautuu. Suomentanut Arlander, A. Helsinki: Like.

Buber, M. 1993 [1923]. Minä ja Sinä. Suomentanut Pietilä, J. Helsinki: WSOY.

Csikszentmihalyi, M. 2005 [1990]. Flow. Elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu. Helsinki: Rasalas Kustannus.

Guattari, F. 2008 [1989]. Kolme ekologiaa. Suomentanut Helle A. Jakonen M. & Viren E. Helsinki: Tutkijaliitto.

Johansson, H. & Kokkonen, T. 2010. Esitys merinäköalalla, paikan pysyvyys ja ajallinen moneus. Teoksessa Kantonen, L. (toim.) Ankaraa ja myötätuntoista kuuntelua. Keskustelevaa kirjoitusta paikkasidonnaisesta taiteesta. Helsinki: Kuvataideakatemia, 231–243.

Kuokkanen, K. Helsingin Sanomat 8.5.2016. Kolme vuotta ilman sadetta, C4–C7.

Käkönen, M. 2010. Kuinka vedestä tuli ihmisen omaisuutta? Teoksessa Portin, A. (toim.) Kirja vedestä. Helsinki: Into Kustannus, 11–16.

Lem, S. 1999 [1961]. Solaris. Suomentanut Kannosto, M. 3. painos. Helsinki: Tammi

Neimanis, A. 2014. Alongside the right to water, a posthumanist feminist imaginary. *Journal of Human Rights and the Environment*, Vol. 5 No. 1. 5–24

Pursiainen, J., Lajunen, L., Hohtola, E. & Peltomäki, J. 2014. Kaiken takana onkin vesi. Tietokirja vedestä. Jyväskylä: Docendo.

Root, P. & Craig, H. 2001. Litimärkä lauantai. Suomentanut Jaatinen, E. Karkkila: Kustannus Mäkelä Oy.

Schechner, R. 2016. Johdatus esitystutkimukseen. Suomentanut Silvonen, S. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu.

Sava, I. 1998. Taiteen ja tieteen kietoutuminen tutkimuksessa. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Taide tiedon lähteenä. Helsinki: Stakes, 103–121.

Siivola, M. 2008. Elämän uni. Teoksessa Johnsson, J. et. al. 2008. Ei-yymmärtämisen eteisessä. Helsinki: Todellisuuden tutkimuskeskus, 33–50.

Simmons, D. 2005 [1990]. Hyperionin tuho. Suomentanut Ahokas, J. 3. painos. Helsinki: Like.

Simmons, D. 2004 [1989]. Hyperion. Suomentanut Ahokas, J. 4. painos. Helsinki: Like.

University of Auckland. Fluid City project. Aucklandin yliopiston nettisivut. Viitattu 5.2.2016

<http://www.creative.auckland.ac.nz/en/about/our-faculty/schools-programmes-and-centres/urban-research-network/transforming-cities-archive/current-research-2/FluidCity.html>

Vinokur, D. 2015. Tuli maa vesi. Hyvinvointia kiinalaisesta lääketieteestä. Helsinki: Gummerus.

Vuori, E-T. 2008. Tajunnan ensimmäinen huone. Teoksessa Johnsson, J. et. al. 2008. Ei-yymmärtämisen eteisessä. Helsinki: Todellisuuden tutkimuskeskus, 13–32.

Wahlstedt, P. Tiede 2/2016. Erilaisuus ruokkii vaurautta, 62–63.

Yrjänä, A.W. 1997. Arcana. Helsinki: Like.

HAASTATTELUT

Gabriele Gorla, Maria Prokhorova, Francesco Susan, Outi Sädekallio. Tai Chi työpajan jälkeen. Lauttasaaren uimaranta, 4.6.2016.

Ari Karjalainen, Johannes Korpela, Hannu-Pekka Rajaniemi. Cooper-testin jälkeen. Lauttasaaren urheilukenttä ja Harjutorin sauna, Helsinki, 18.5.2016.

Hannaleena Hauru, Anton Krylov, Mervi Märkälä. Saunomisen jälkeen. Harjutorin sauna, Helsinki, 20.4.2016.

Outi Ivaska. Aquahara vesiterapiasession jälkeen. Mäkelänrinteen uimahalli, Helsinki, 15.2.2016

Outi Ivaska, Salla Keskinen. Savusaunomisen ja avantouinnin jälkeen. Kuusijärven kahvila, Vantaa, 13.2.2016.

Rosemary Martin. Musiikkitalo, Helsinki. 10.2.2016

KUVAT

Kansikuva. Esa Kytösaho. 2015. Opinnäytteen rakenteen hahmottelua 1.11.2015. Yksityiskohta.

Kuva 1. Esa Kytösaho. 2015. Opinnäytteen rakenteen hahmottelua 5.10.2015.

Kuva 2. Esa Kytösaho. 2015. Opinnäytteen rakenteen hahmottelua 12.11.2015

Kuva 3. Esa Kytösaho. 2016. Kuva 5. Opinnäytteen rakenteen hahmottelua
21.3.2016

Kuva 4. Csikszentmihalyi. 2005, 117. Flow-tilakaavio. Opinnäytteen tekijän
alkuperäisestä kopioima.

Kuva 5. Csikszentmihalyi. 2005, 117. Flow-tilakaavio. Opinnäytteen tekijän
alkuperäisestä muokkaama. Mukaan lisätty virtaavuuden purppuraviiva.

Kuva 6. Esa Kytösaho. 2016. Karoliina valaisee vettä taskulampulla.

Kuva 7. Tekijä tuntematon. Kuvannut Esa Kytösaho. 2016.
Huvipuistotyöpajassa syntynyt ehdotus vesiprojektiksi.

LIITTEET

Liite 1 – Työpajakuvaukset

1. Kehollisuus, vesi ja sauna. 25.11.2016. Teatterikorkeakoulu, Helsinki.
Työpajassa saunottiin aluksi kylmässä ja hiljalleen lämpenevässä miesten saunassa. Samalla keskusteltiin hikoilusta, kamppailulajeista ja Bruce Leestä.
2. Huvipuistotyöpaja. 30.1.2016. Teatterikorkeakoulu, Helsinki.
Työpajassa tutustuttiin veteen luokkatilassa ensin yksilöinä suunnittemieni erilaisten huvipuistolaitteiden kautta. Esimerkiksi yhdessä laitteessa pääsi valaisemaan vettä pimennetyssä puhelinkopissa. Toisessa taas täytyi työntää käsi yhteen kolmesta ämpäristä, jonne ei nähnyt kannen alta, mitä siellä oli ja kirjoittaa kokemastaan. Ryhmänä törmäytimme erilaisia veteen liittyviä sanoja ja teimme ehdotuksia jatkotyöskentelyksi.
3. Savusauna ja avanto-työpaja. 13.2.2016. Kuusijärvi, Espoo. Saunoimme savusaunassa ja keskustelimme.
4. Aquahara-työpaja. 15.2.2016. Mäkelänrinteen uimahalli, Helsinki.
Teimme altaassa Aquahara vesiterapiaharjoitteita sekä liikeimprovisaatiota vedessä. Jälkikäteen keskustelimme tapahtuneesta.
5. Vesi ja rituaalit-työpaja. 20.4.2016. Harjutorin sauna, Helsinki.
Saunoimme. Saunomisen jälkeen keskustelimme fokuksena vesi, kehollisuus ja rituaalit.

6. Cooperin testi-työpaja. 18.5.2016. Lauttasaaren urheilukenttä, Helsinki.
Juoksimme Cooperin testin. Testin jälkeen polkupyöräilimme Harjutorin saunaan ja saunoimme. Keskustelimme kokemuksesta sen eri vaiheissa.

7. Vesi ja draamatyöpaja. 2.6.2016. Teatterikorkeakoulu, Helsinki.
Demotimme Helsingin yliopiston kemianlaitoksen jatko-opiskelijan Jaakko Turkan kanssa suunnittelemaamme yläkoulu- ja lukioikäisille suunnattua Vesirikos -draamatyöpajaa. Kohderyhmänä olivat kaikki työtavasta kiinnostuneet.

8. Vesi ja liike. 4.6.2016. Lauttasaaren uimaranta, Helsinki. Pehdyimme Tai Chi'n ja veden suhteeseen Tai Chi -opettaja Gabriele Gorian ja Francesco Susanin johdolla. Pääpaino oli harjoitteissa, joita tehtiin veteen osittain upottautuneena.

*Liite 2 – Rosemary Martinin
haastattelukysymykset*

1. What was your role in the Fluid City project?
2. I've understood that you collaborated with Clark Ehlers in Roaming Laboratory? What did you do? How did you work? I tried to google Ehlers but got shorthanded, is he some sort of biology researcher?
3. How did art and science collaborate in your work?
4. How did the project evolve?
5. What is your personal relationship with water?
6. What has water taught you? Personally? Professionally?
7. How is water present in your work? Or is it?
8. I've understood that you've worked a lot in Middle-East. How do they relate themselves to water there?

Liite 3 – Huvipuistotyöpajan yleisohje ja laitekuvaukset

Lukuohje

Huvipuistotyöpaja kuvaillaan tässä sekä yleisohjeen että laitekuvausten muodossa. Kukin laiteohje on täsmälleen samanlainen kuin työpajassa.

Lisäksi avaan laitteiden ominaisuuksia omalla tekstityylillä, jotta lukija saisi käsityksen siitä, millainen kyseisen laitteen käyttökokemus oli. Fonttikoot ja tyylit ovat seuraavat:

Tämä on otsikko

Tämä on laitteen kuvausteksti sellaisena kuin se esiintyi työpajassa.

Tämä on laitetta kuvaavaa ja avaavaa tekstiä, joka sisältää yksityiskohtia laitteesta (esim. mitä kirjoja oli paikalla, mitä musiikkia kuulokkeista kuului). Näitä yksityiskohtia ei ollut alkuperäisissä laitekuvauksissa.

Yleisohje huvipuiston portilla

- Kuka tahansa voi käyttää mitä tahansa laitetta.
- Jokaiseen laitteeseen on käyttöohje. Tutustu ohjeeseen ennen käyttöä.
- Halutessasi voit käyttää samaa laitetta useamman kerran.
- Laitteiden käyttöaika ei ole rajoitettu. Joissakin laitteissa on ehdotuksia käyttöajaksi, nämä voi tarpeen mukaan jättää omaan arvoonsa.
- Koko huvipuiston käyttöaika on noin tunti.

Mitäs sitten... -laite

1. Lue alla oleva teksti.

Nelivuotias aloittaa keskustelun aamupalapöydässä:

- Mitäs sitten tehtäis jos vesi loppuis?
- Jaa hanasta vai?
- Nii!
- En tiiä. Mitähän me tehtäis?
- Haettais sitä vesikaupasta!
- Niinpä tietysti. Mutta entä jos se olis loppu sieltäkin?
- Mutta saahan sitä kaupasta!

2. Piirrä tai kirjoita ratkaisu / ratkaisuja yllä esitettyyn veden loppumisen ongelmaan. Saat päättää veden loppumisen vakavuusasteen itse. Onko kyseessä vain jakeluongelma, onko vesi todella loppu kaikkialta vai jotain siltä välitä? Voit katsoa asiaa joko omasta näkökulmastasi tai eläytyä lapsen näkökulmaan.
3. Voit pitää luomasi taideteoksen joko itselläsi tai ripustaa sen seinälle myös muiden ihailtavaksi.

Sokkolaite

1. Ota kynä kirjoituskäteesi ja paperia ulottuillesi.
2. Avaa valitsemasi ämpärin kansi. Työnnä toinen kätesi ämpäriin katsomatta mitä siellä on.
3. Kun olet kosketanut ämpärissä olevaa ainetta, kirjoita paperille ensimmäinen tuntemus, ajatus tms. joka pöyhäsi tuli kun kosketit ainetta. Halutessasi voit toistaa koskettamisen ja kirjoittamisen.
4. Toista sama muiden ämpärien kohdalla.
5. Jätä kirjoittamasi tuntemukset laitteen viereen.
6. Halutessasi: ihaile muiden kirjoittamia reaktioita.

Ensimmäisessä ämpärissä oli perunajauhoista ja vedestä tehtyä limalöllöä. Toisessa ämpärissä oli vettä. Kolmannessa ämpärissä oli lumista sohjoa.

Keskustelulaite

1. Tässä laitteessa voit keskustella valitsemastasi teemasta toisten läsnäolijoiden kanssa. Ehdotuksia teemaksi:
 - a. Laitteissa koetusta keskusteleminen
 - b. Oma vesisuhde
 - c. Oma valinta

Tässä laitteessa olin itse paikalla valmiina keskustelemaan halukkaiden kanssa.

Vesi ja tunteet -laite

1. Tehtävä on kaksiosainen. Voit tehdä joko yhden osion tai molemmat valitsemassasi järjestyksessä. Tarvittaessa voit käyttää toista WC:tä.
2.
 - a. Valitse pullo vettä.
 - b. Maista vettä.
 - c. Tämä pullo edustaa sinulle rakkainta ihmistä maailmassa. Kohdista siihen kaikki positiivisuus, rakkaus ja myötätunto mitä sinusta irtoaa. Kehu sitä, juttele sille mukavia. Jatka tätä niin kauan kuin se tuntuu hyvältä (ehdotus: 5 minuuttia).
 - d. Maista vettä uudelleen. Onko maussa eroa?
3.
 - a. Valitse pullo vettä.
 - b. Maista vettä.
 - c. Tämä pullo edustaa pahinta vihamiestäsi. Kohdista siihen kaikki negatiivisuus, viha ja raivo mitä sinusta irtoaa. Hauku sitä, huuda sille. Jatka tätä niin kauan kuin se tuntuu hyvältä (ehdotus: 5 minuuttia).
 - d. Maista vettä uudelleen. Onko maussa eroa?

Vettä oli tarjolla erilaisissa pulloissa: pienissä, isoissa, värillisissä, muovisissa, lasisissa.

WC oli laitteen käyttämiseen tarkoitettu tila, jotta varsinkaan huuto ei leviäisi muualle huvipuistoon.

Vesi ja valo -laite

1. Mene sisään koppiin.
2. Sulje koppi valkoisesta nupista vetämällä.
3. Valaise vettä taskulampuilla.
4. Nauti näkymästä.

Tässä laitteessa vanha puhelinkoppi on vuorattu mustalla kankaalla. Kopissa oli vettä erivärisissä ja muotoisissa kulhoissa. Kulhot olivat lasia ja posliinia. Näissä kulhoissa olevaa vettä sai valaista taskulampuilla, joihin oli kiinnitetty värikalvoja. Kopin oven sai halutessaan kiinni.

Kuva 6. Karoliina valaisee vettä taskulampulla.

Kirjallisuuslaite

1. Valitse kirja. Valitse sitten joku alla olevista vaihtoehdoista.
 - a. Avaa kirja sattumanvaraisesta kohdasta. Lue.
 - b. Selaile sisällysluettelo. Valitse sinua kaikkein kiinnostavin tai epäkiinnostavin luku.
 - c. Anna intuition johdattaa.

2. Lue ja nauti.

Esillä olivat seuraavat kirjat:

Bachelard, G. 2015. Vesi ja unet: essee materiaalisesta mielikuvituksesta. Suomentanut Blomstedt, J. Helsinki: ntamo.

Caldecott, J. 2009. Vesi: maailmanlaajuisen kriisin syyt, seuraukset ja kustannukset. Suomentanut Myllyoja, M. Helsinki: HS kirjat.

Hirvonen, H. 1998. Vesi kannattaa: vesi raskauden ja synnytyksen helpottajana. Helsinki: Kirjayhtymä.

Koenig, W. & Mayer, S. L. (toim.) 2004. Epic sea battles. London: Bounty Books.

Lehtiranta, E. 2013. Vesi: elämän sanansaattaja. Helsinki: Shantia.

Palmer, T. 2006. Rivers of America. New York: Abrams.

Portin, A. (toim.) 2010. Kirja vedestä. Helsinki: Into Kustannus.

Pursiainen, J., Lajunen, L., Hohtola, E. & Peltomäki, J. 2014. Kaiken takana onkin vesi. Tietokirja vedestä. Jyväskylä: Docendo.

Root, P. & Craig, H. 2001. Litimärkä lauantai. Suomentanut Jaatinen, E. Karkkila: Kustannus Mäkelä Oy.

Sirén, H., Perämäki P., & Laiho, J. 2009. Esikäsittelyn käsikirja: ohjeita vesi-, ympäristö- ja prosessitekniikan sekä lääketeollisuuden laboratorioille. Helsinki: Kemian kustannus.

Tabermann, T. 1987. Vesi: runoja sinulle joka luulit löytäneesi tien. Espoo: Weilin & Göös.

Talvio, M. 1913. Kun meidän kaivosta vesi loppuu: seuranäytelmä. Porvoo: WSOY

Vinokur, D. 2015. Tuli maa vesi. Hyvinvointia kiinalaisesta lääketieteestä. Helsinki: Gummerus.

Ympäristöministeriö. 1987. Haja-asutusalueen vesi- ja jätehuollon suunnittelu. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Hiljentymislaite

Laitetta voi käyttää joko MP3-soittimen kanssa tai ilman.

Soittimen kanssa:

1. Ota itsellesi MP3-soitin ja kuulokkeet.
2. Asetu makuulle alustalle. Halutessasi voit käyttää torkkupeittoa.
3. Laita soitin päälle.
4. Säädä äänenvoimakkuus sopivaksi.
5. Sulje silmät ja rentoudu.

Ilman soitinta:

1. Asetu makuulle alustalle. Halutessasi voit käyttää torkkupeittoa.
2. Sulje silmät ja rentoudu.
3. Palauta mieleesi jokin miellyttävä kokemus vedestä. Anna tämän mielikuvan kehittyä siihen suuntaan mihin se menee.

MP3-soittimessa oli yksi äänite, editoitu luonnonäänimaisema. Äänit koostuivat enimmäkseen veden eri olomuodoista: sateesta, joesta, ja niin edelleen. Mukana oli myös tuulen, nuotion ja lintujen ääniä. Olin rakentanut kokonaisuuden rauhoittavaksi ja yhtenäiseksi. Äänitteen kesto oli 10 minuuttia.

Kanssa -laite

1. Ota itsellesi MP3-soitin ja kuulokkeet.
2. Laita soitin päälle.
3. Lähdä vaeltamaan tilassa. Katsela ja tunnustele näkemiäsi asioita niiden ärsykkeiden läpi, joita korvillesi tarjottu ääniraita tarjoaa.
4. Halutessasi voit poistua muihinkin tiloihin.

MP3-soittimessa oli yksi äänite, editoitu luonnonäänimaisema. Veden äänet olivat muun muassa pisarointi, rankkasade ja pinnanalainen äänimaaailma. Mukana oli myös tuulen ja lintujen ääniä. Olin rakentanut kokonaisuuden alati muuttuvaksi ja tarkoituksella häiritseväksi. Äänitteen kesto oli 10 minuuttia.

Kuuntelulaite

1. Laita kuulokkeet korillesi.
2. Paina play-nappia CD-soittimesta. Halutessasi voit vaihtaa raitaa.
3. Äänenvoimakkuutta voi säätää volume-nupista.

Laitteesta sai soimaan Marja Mattlarin Vesi-runokokoelman.

Mattlar, M. 2001. Vesi. Hartola: Isis Records.